Eğitim Diplomasisinin Bir Aracı Olarak Türkçe ve Türk Kültürü Dersi: Belçika'daki Kurumsal Yapıların Çözümlemesi

İnci Öztürk Erkoçak | ORCID: 0000-0001-9177-2038 | iiozturk@yahoo.com.tr |
Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
ROR ID: https://ror.org/01wntqw50

Özet

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin girişimleriyle ve/veya Belçika'da yaşayan Türk topluluklarını desteklemesiyle ve/veya orada yaşayan Türk topluluklarının girişimleriyle anavatan ile bağların sürdürülebilmesi amacıyla Türk göçmenlere ve sonraki kuşaklara yönelik olarak düzenli bir şekilde Türkçe ve Türk tarihi dersleri verilmektedir. Brüksel Büyükelçiliği, MEB Brüksel Eğitim Müşavirliği, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı Belçika Temsilciliği Türkçe'nin, Türk kimliğinin ve tarihinin korunup yaşatılmasını sağlayan başlıca kurumlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Belçika Krallığı ile bu konuda iş birliği yapan dernekler de bulunmaktadır. Yaşam boyu öğrenme ve kapsayıcılık çerçevesinde, en az iki kuşaktır Belçika'da yaşayan Türkler (ayrıca Belçika vatandaşlığı almış Türkler) ve yabancılar da Türkçe derslerinin açılmasını yetkililerden talep etmektedirler. Yoğun bir Türk nüfusunun yaşadığı Belçika'da Türkçe ile Türk tarihi ve kültürü üzerine yapılan çalışmalar, yalnızca Türk göçmenlerin milli kimlik aidiyetini sağlamamakta; ayrıca eğitim diplomasisinin yumuşak güç unsurlarını da oluşturmaktadır. Bu çalışmada, eğitim diplomasisinin yumuşak gücü olan Türkçe ve Türk kültürü dersleri, bu dersleri veren kurumsal yapılar altında amaç, yapı ve süreç olarak incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Eğitim diplomasisi, Belçika, Türkçe, Türk kültürü, örgüt öğeleri

Atıf Bilgisi

Öztürk Erkoçak, İ. (2026) Eğitim Diplomasisinin Bir Aracı Olarak Türkçe ve Türk Kültürü Dersi: Belçika'daki Kurumsal Yapıların Çözümlenmesi. *Uluslararası Filoloji Bengü*, 6(1), 14-49

https://doi.org/10.62605/ufb.1883208

Geliş Tarihi	06.02.2026
Kabul Tarihi	10.04.2026
Yayım Tarihi	31.05.2026
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı – intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için bir fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı ve Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Etik Beyan	Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Dizinleme Bilgisi	ERIH PLUS, MLA, ProQuest | Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

Turkish Language and Culture Courses as a Tool of Educational Diplomacy: An Analysis of Institutional Structures in Belgium

İnci Öztürk Erkoçak | ORCID: 0000-0001-9177-2038 | iiozturk@yahoo.com.tr |
Ankara University, Ankara, Türkiye.
ROR ID: https://ror.org/01wntqw50

Abstract

Through the initiatives of the Republic of Türkiye and/or its support to the Turkish communities living in Belgium and/or the initiatives of Turkish communities living there, Turkish language and history courses are regularly provided to Turkish immigrants and subsequent generations in order to maintain ties with their homeland. The Brussels Embassy, the Brussels Education Attaché Office of the Ministry of National Education, the Yunus Emre Institute, and the Belgium Representation of the Turkish Maarif Foundation are the main institutions that ensure the preservation and perpetuation of the Turkish language, Turkish identity, and history. There are also associations that cooperate with the Republic of Türkiye and the Kingdom of Belgium in this regard. Within the framework of lifelong learning and inclusivity, Turkish people who have been living in Belgium for at least two generations (Turkish people who have acquired Belgian citizenship also) and foreigners also request the opening of Turkish language courses from the authorities. In Belgium, where a large Turkish population lives, studies on the Turkish language, history, and culture not only ensure the national identity of Turkish immigrants but also constitute the soft power elements of educational diplomacy. In this study, Turkish language and culture courses, which are the soft power of educational diplomacy, are examined in terms of their aims, structure, and processes under the organizational elements that provide these courses.

Keywords: Educational diplomacy, Belgium, Turkish language, Turkish culture, organizational elements

Citation

Öztürk Erkoçak, İ. (2026) Turkish Language and Culture Courses as a Tool of Educational Diplomacy: An Analysis of Institutional Structures in Belgium. *International Journal of Philology Bengü*, 6(1), 14-49

https://doi.org/10.62605/ufb.1883208

Date of Submission	06.02.2026
Date of Acceptance	10.04.2026
Date of Publication	31.05.2026
Peer-Reviw	Double anonymized - Two External.
Plagiarism Checks	Yes – intihal.net
Conflict of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & Licence	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.
Ethical Statement	This study does not require ethics committee approval, as the data used were obtained from literature review/published sources. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Indexing Information	ERIH PLUS, MLA, ProQuest | Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

Giriş

1990'lardan itibaren batıda politika yapıcılar, artan göç ve etnik eşitsizliklere asimilasyoncu bir yaklaşımla dilsel azınlıklara okulda ana dillerini terk etmeleri için sosyo-politik baskıyı artırmıştır. Bu asimilasyoncu politikalar, ana dilin korunmasının azınlıkların sosyal entegrasyonu için bir engel oluşturduğunu savunmaktadır (Ağırdağ vd., 2014). Bununla birlikte 24 resmî dile sahip Avrupa Birliğinin (AB) üyelerinden biri olan Belçika, üç resmî dilli ve çeşitli yerel lehçeleriyle çok kültürlü bir ülkedir. Bu durum, göçmenlerin yaşadıkları yerde konuşulan dili öğrenmelerini zorlaştırmakta; hatta sosyal sistemlerde evrak işi, tedavi olma ve yargılama süreçleri gibi konularda sağlıklı iletişim kurmalarının önünde engel oluşturmakta; öğrencilerin okul başarısına ket vurmaktadır (Kılıç, 2023; Koç Güzelcan, 2023). Uzun vadede, dil engelleri ve kültürel farklılıklar, ev sahibi ülkeye entegrasyonu zorlaştırmaktadır (Kiliç ve Jacquet, 2025). Ev sahibi ülkeye entegrasyon süreçlerinde göçmenlerin yaşanılan yerde konuşulan diller yoluyla çok katmanlı kimlikleri geliştirebilme yeteneği önemli bir yer tutmaktadır. Diğer bir deyişle, ev sahibi ülkede yaşayan göçmenler, kültürel mirasları olan dilleri ile gelenek ve göreneklerini koruyarak, kültürel asimilasyona direnerek ve köklerine aidiyet hissini yaşayarak fakat esnek ve ulus ötesi kimlikler inşa ederek dengeli bir kimliğe kavuşabilmektedirler (Hava, 2018).

Bundan 61 yıl önce Türkiye ile Belçika arasında imzalanan işgücü anlaşmasıyla Türkiye'den Belçika'ya düzenli işçi göçünün önü açılmıştır (gocvakfi.org). Aile ve arkadaşlardan oluşan yakın çevrede Türkçe'nin konuşulduğu, iş ve okul gibi kamusal alanlarda Flamanca ya da Fransızcanın hâkim olduğu bir ikilem (dikotomi) yaşayan Türk göçmenler, ana dil ekseninde kimliklerini inşa etmiş ve milliyetçi ideolojiyi benimsemişlerdir (Gal, 2005). Türkiye Cumhuriyeti Devletinin girişimleriyle ve/veya Belçika'da yaşayan Türk topluluklarını desteklemesiyle ve/veya orada yaşayan Türk topluluklarının girişimleriyle anavatan ile bağların sürdürülebilmesi amacıyla Türk göçmenlere ve sonraki kuşaklara yönelik olarak sistematik ve planlı bir şekilde Türkçe ve Türk dili dersleri verilmesine başlanmıştır. Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Belçika'da da şubesi olan Türkiye Maarif Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü gibi oluşumlar, Türkçe'nin öğretilmesinde ve Türk kültürünün tanıtılmasında başat rol oynamaktadır. Günümüzde özellikle Türkçe öğretimi ve Türk kültürü üzerine dersler sadece gurbetçilere yönelik olmayıp başka milletlerden Belçikalılara da yöneliktir. Bunu dışında KU Leuven gibi üniversitelerde Türkçe dil bilgisi yapısının ders olarak öğretildiği çeşitli lisans programları da bulunmaktadır. Türkçe ve Türk kültürünün tanıtılmasına ve öğretilmesine yönelik tüm bu çalışmaların sadece gelenek ve görenekleri yaşatma, anavatana aidiyet duygunu verme ve asimilasyon tehlikesini yok etme amacının dışında kamu diplomasisinin dallarından biri olan eğitim diplomasisi etkinliğinde bulunma amacı da gütmektedir. Zira eğitim, toplumlar arası güveni ve iş birliğini güçlendiren, kültürel etkileşimi derinleştiren devletin yumuşak gücünün ögelerinden biridir. Bu minvalde küresel dünyada önemi gittikçe artan eğitim diplomasisine yönelik farkındalığın artırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bugünlerde gündemde olan çalışmalardan biri de MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün Türkiye'nin yükselen yumuşak güç öğelerinden biri olan eğitim diplomasisi üzerine verdiği seminerlerdir (abdigm.meb.gov.tr).

Eğitim diplomasisi bağlamında, Belçika'da Türkçe ve Türk kültürü dersleri veren kurum ve kuruluşlarının örgütün ögeleri altında amaç, yapı ve süreç olarak geleneksel

derleme yöntemiyle incelendiği bu çalışma, eğitim yönetimi alanına çeşitli açılardan katkı sunan bir çalışmadır. Bu inceleme, bu kurum ve kuruluşların eğitim ve diplomatik misyonlarını nasıl tanımladıklarını (amaç), Belçika'nın çok katmanlı eğitim sistemi içinde resmî olarak nasıl örgütlendikleri ve yönetildiklerini (yapı) ve öğretim, eşgüdümleme, finansman ve denetimin pratikte nasıl işlediğini (süreç) sistematik olarak belgelemeyi olanaklı kılmaktadır. Bu araştırma, araştırmacının yasal düzenlemelerden, tüzüklerden, politika belgelerinden ve resmî kanallardan gelen dağınık bilgileri sentezlemesine; böylece Türkiye'nin eğitim diplomasisi hedefleri ile ev sahibi ülkenin düzenleyici çerçeveleri arasındaki uyum ve gerilim kalıplarını ortaya çıkarmasına olanak tanımaktadır. Mevcut araştırmalar, genellikle pedagojik sonuçlara, Belçika'da Türk öğrenci ve aile olmanın deneyimlerine odaklanırken (Ağırdağ vd., 2014; Hava, 2018; Kılıç, 2023; Kiliç ve Jacquet, 2025; Koç Güzelcan, 2023) örgütsel düzenlemelerin meşruiyeti, sürdürülebilirliği ve kurumlar arası eşgüdümlemeyi nasıl etkilediğini göz ardı etmektedir. Birincisi, Türkçe ve Türk kültürü dersi veren kurum ve kuruluşlar müfredat, sertifikalar ve sembolik temsil (dil, tarih, değerler vb.) yoluyla Belçikalılar, diaspora ve yerel eğitim otoriteleri arasında Türkiye algısını şekillendirerek kültürel görünürlüğü sağlamakta ve yumuşak gücü göstermektedir. İkincisi, hukukî tanınma, idarî özerklik, nitelikli personel, istikrarlı finansman ve eşgüdümleme mekanizmaları gibi kurumsal kapasiteler Türkçe ve Türk kültürü kurslarının kapsamını, niteliğini ve sürekliliğini belirlemektedir. Bu örgütsel koşullar, eğitim diplomasisi hedeflerinin tutarlı uygulamalara dönüştürülüp dönüştürülmeyeceğini ya da topluluklar (Flaman, Fransız ve Almanca konuşan) arasında sembolik ve düzensiz kalıp kalmayacağını doğrudan etkilemektedir. Üçüncüsü de ikinci öncülün yol açtığı tutarlı örgütsel tasarımın önemine işaret etmektedir. Zira açıkça tanımlanmış amaçlar, istikrarlı yapılar ve standartlaştırılmış süreçler olmadan eğitim diplomasisi, meşruiyet boşluğu ve politikadan sapma riski taşımaktadır. Tutarlı bir örgütsel tasarım, stratejik hedeflerin kurumlar genelinde ve zaman içinde tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak sürdürülebilirliği, hesapverebilirliği ve güvenirliği desteklemektedir. Tüm bunlar dil ve kültür eğitimi alanında uzun vadeli diplomatik etki için ön koşullardır.

1.Politik, Sosyal ve Ekonomik Arka Plan

Belçika'da 21 Temmuz 1831 tarihinde Kral I. Leopold tahta geçmiştir. Belçika'nın Başkenti Brüksel'dir. Başkent Brüksel, AB ve NATO dâhil olmak üzere çok sayıda uluslararası kuruluşa ev sahipliği yapmaktadır. Resmî adıyla Belçika Krallığı, anayasal monarşi altında federal parlamenter demokrasi ile yönetilmektedir (https://www.cia.gov). Siyasi alanda kral kendi gücünü kullanamamakta; ancak hükümet bakanlarıyla istişare ederek hareket etmektedir. Kral, görevlerini yerine getirirken Belçika toplumunun birçok temsilcisiyle temasa geçmektedir (Federal Public Service for Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation, 2022). 1993 yılındaki Anayasa değişikliğinden önce şehirler, yalnızca merkezi denetime bağlıydı. Belçika, 1993 Anayasa değişikliği ile federal, bölgesel ve dil toplulukları olmak üzere üç düzeyli hükümet yapısına kavuşmuştur (https://www.cia.gov). Belçika Flaman topluluğu, Fransız topluluğu ve Almanca konuşan topluluk olmak üzere üç topluluktan ve Brüksel Başkent Bölgesi, Flaman Bölgesi ve Valon Bölgesi olmak üzere üç bölgeden oluşan federal bir devlettir. Başlıca federal kurumlar federal hükümet ve federal parlamentodur. Topluluklar ile bölgelerin kendi yasama ve yürütme organları vardır (Federal Public Service for Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation, 2022).

Belçika, Batı Avrupa'da Fransa ile Hollanda arasında yer almakta olup Kuzey Denizi ile kıyısı vardır. Fransa, Almanya, Lüksemburg ve Hollanda ile sınır komşusudur. Yüzölçümü 30,528 km^2'dir. 2024 verisine göre nüfusu 11,977,634'tür. 2025 yılında nüfusu %0.47 artış göstererek 1,142,000 olmuştur (URL.1). Nüfusun %16.9'u 0-14 yaş aralığında, %62.8'i 15-64 yaş aralığında, %20.2'si 65 yaş ve üzeridir. Nüfus büyüme hızı %0.53, doğum oranı %1.08, ölüm oranı %0.95 ve net göç oranı %0.4'tür. 2023 verisine göre nüfusun %98,2'si şehirlerde yaşamaktadır (URL.2). 1 Ocak 2024 itibarıyla, Belçika nüfusunun %64.8'i Belçika kökenli Belçikalı, %21.6'sı yabancı kökenli Belçikalı ve %13.7'si Belçikalı değildir. 20 yıllık zaman diliminde yabancı kökenli Belçikalıların oranı %5.1 olarak artmıştır (URL.3). Bu, Belçika'nın EU27 ülkelerinden oturma ve çalışma izniyle gelenlerin, göçmenlerin ve zamanla aslî unsur hâline gelen/vatandaşlık (ör. Türkler) kazananların olduğu anlamına gelmektedir. 2024 verisine göre ortalama yaşam süresi 82,3'tür. Birinci dil olarak Flamanca konuşanların oranı yaklaşık %60, birinci dil olarak Fransızca konuşanların oranı yaklaşık %40 ve birinci dil olarak Almanca konuşanların oranı %1'den azdır (https://www.cia.gov).

Belçika güçlü bir ekonomiye sahiptir. Yüksek gelir sahiplerinin yaşadığı, AB ve Euro bölgesi ekonomisine dâhil, yavaş ama istikrarlı bir şekilde büyüyen, sosyal harcamalarla bağlantılı yüksek kamu borcu ve yapısal açıklar ile yaşlanan işgücüne sahip olduğu için düşük verim ve düşük işgücüne katılımın olduğu bir ülkedir. 2024 verisine göre satın alma gücü paritesi açısından gayrisafi yurt içi hasılası $749.229 milyar olup dünyada 36. sıradadır. Yıllık büyüme oranı %1 olup dünyada 178. sıradadır. Kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla $63,100 olup dünyada 27. Sıradadır (https://www.cia.gov). 2024'ün ilk çeyreğinde, reel GSYİH büyümesi %0.3'e ulaşmıştır (URL.4). GSYİH büyüme oranı 2025'te %0.8; 2026'da %0.9 olarak öngörülmektedir (URL.4). Yıllık enflasyon oranı ise %3.1 olup dünyada 97. Sıradadır (https://www.cia.gov). Enflasyon 2025'te %2.8; 2026'da %1.8 olarak öngörülmektedir (URL.4). İşsizlik oranı %5.5 olup dünyada 102. sıradadır (https://www.cia.gov). İstihdam artışının 2025'te %0.6 olması beklenmektedir. İstihdam oranı 2025'te %6.1; 2026'da %5.8 olarak öngörülmektedir (URL.4)

İki ülkenin karşılaştırması bakımından Türkiye ile ilgili ekonomik veriye bakmak gerekmektedir. Türkiye'de ekonomik büyüme 2022 yılından 2024 yılına doğru sırasıyla %5.5; %4.5 ve %3.5 olmuştur. 2025 yılında ekonomik büyümenin %3.5'ta istikrarlı kalması beklenmektedir. 2025 yılında işsizliğin %10.8 olması beklenmektedir. 2025 yılında tahmini enflasyon oranı beklentisi %31.2'dir (URL.5). İki ülke karşılaştırıldığında, Türkiye'nin ekonomik büyüme oranı Belçika'dan daha yüksektir. Fakat Belçika'da işsizlik ve enflasyon oranı Türkiye'ye göre oldukça düşüktür.

2.Eğitim Diplomasisi

Sosyal, politik ve teknolojik değişimler, uluslararası arenayı da etkilemektedir. Hızlı değişimlere yetişemeyen ülkeler, geride kalma riskiyle karşı karşıyadır. Bu bağlamda güç, diplomasi, uluslararası aktör-yapı ilişkilerini içeren temel uluslararası ilişkiler kavramları da dönüşüme uğramıştır. Yumuşak ve akıllı yeni güç biçimleri, günümüz kamu diplomasisinde önemli bir hâle gelmiştir (Kıran ve Açıkalın, 2021). Kamu diplomasisi, bir ülkenin sahip olduğu kurumlar, değerler, tarih ve kültür, askerî kapasite, ekonomik durum, jeopolitik konum ve coğrafya ve politikalar gibi yumuşak güç ögeleri ile diğer ülkeleri etkileme kapasitesidir (Çavuş, 2012; Oktay, 2012). Kamu diplomasisinin hedefleri, farklı ülkelerin vatandaşlarıyla karşılıklı anlayış ve diyaloğa

dayalı iletişim kurmak; başka ülkelerin vatandaşlarıyla kültürel, eğitsel ve sosyal ilişkileri güçlendirmek ve o vatandaşların tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir (Özkan, 2015; Schindler, 2018). Hükümetler ve STK'lar tarafından organize edilen konferanslar, seminerler ve çalıştaylar ile öğrenciler, öğretmenler ve araştırmacılara yönelik duyurulan değişim programları, kamu diplomasisinin güç kaynakları arasında sayılmaktadır. Kamu diplomasisinin güç kaynakları, radyo-televizyon ve internet yayıncılığı, sosyal medya kanalıyla vb. kamusal bilgi yayılmaktadır (Oktay, 2012). Türkiye son yıllarda yardım, destek, eğitim ve ülkenin yurt dışında tanıtımı gibi konularda kamu diplomasisi etkinlikleri gerçekleştirmektedir. Özellikle eğitim ve kültür, Türkiye'nin proaktif dış politika çalışmalarında başat bir kaynak ve amaç hâline gelmiştir (Akgun ve Celik, 2025).

Eğitim diplomasisi, kamu diplomasisinin bir işlevidir. Eğitim diplomasisi, ağırlıklı olarak eğitim etkinlikleriyle farklı ülkelerin vatandaşları arasında iletişim ve iş birliğinin geliştirilmesini hedef almaktadır. Ayrıca eğitimin niteliğini geliştirmeyi ve küresel eğitim sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Özellikle yükseköğretimde kurumsal kalite ve küresel rekabet gücüne katkıda bulunma potansiyeline sahiptir (Kaya, 2019; Şehitoğlu vd., 2023). Eğitim diplomasisi, eğitim yönetiminde çok katmanlı ve çok aktörlü bir yaklaşım olup yükseköğretim kurumları, araştırma merkezleri, akademisyenler, araştırmacılar, dil okulları, Türkçe ve Türk kültürü öğretmenleri, eğitim odaklı sivil toplum kuruluşları ve özel kurslar ile ülkeler arasında iş birliklerinin geliştirilmesinde rol oynayan bürokrat ve diplomatlar, eğitim diplomasisinin başlıca aktörlerindendir (Kaya, 2019). Ülkeler arasında program düzeyinde [çift diploma (eğitim sonunda iki kurumdan diploma) ve ortak derece (iki kurum tarafından bağımsız olarak geliştirilen bir programdan diploma)] ile kurum düzeyinde [ortaklık (geleneksel ve özel üniversitelerin iş birliği ile açılan üniversiteler) ve uzaktan eğitim (iki kurumun alt yapısı kullanılarak bağımsız bir program)], uluslararası örgütler bünyesinde kurulan üniversiteler (ör. Avrupa Üniversitesi Enstitüsü, Birleşmiş Milletler Üniversitesi, EUCLID Üniversitesi, Dünya Denizcilik Üniversitesi, IMO Uluslararası Denizcilik Hukuku Enstitüsü) ortaklıklar vardır (Kırmızıdağ vd., 2012).

Yukarıda sayılanların dışında ülkeler arasında yükseköğretim antlaşmaları da yapılmaktadır. Bu antlaşmalar, program düzeyinde [eklemleme (A, B, C vb. ülkelerinde bulunan çeşitli yükseköğretim kuruluşlarının ortak olarak geliştirdiği ve öğrencilerin kendi ülkelerinde kayıtlı oldukları programlarda geçerli derslerin açıldığı oluşum), ikiz programlar (A ülkesindeki yükseköğretim kuruluşunun B ülkesindeki yükseköğretim kuruluşu ile antlaşma yaparak öğrencilerin her iki ülkeden de ders almalarının sağlandığı ve diplomanın A ülkesi tarafından verildiği oluşum) ve bayilik (A ülkesinde bir yükseköğretim kurumunun program ya da eğitim ürünü geliştirdiği, B ülkesinde bir yükseköğretim kurumuna bu ürünü sunması için bayilik verdiği, süreci yakından denetleyerek kârı paylaştığı oluşum] ve kurum düzeyinde [şube kampüs (A ülkesindeki bir yükseköğretim kurumunun B ülkesinde şube açtığı ve yönetimin A'nın mevzuatı çerçevesinde B ülkesinde olduğu oluşum), ofis açmak (A ülkesinde B ülkesinin yükseköğretim kurumunun ofis açtığı ve eğitim vermekten ziyade, öğrencilerine idarî destek sunduğu oluşum) ve bağımsız kurum (A ülkesinde ulus-ötesi bir yükseköğretim kurumunun kurulduğu ve yönetimin, A ülkesinde fakat ulus-ötesi aktörlerde olduğu oluşum)] olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Kırmızıdağ vd., 2012).

Eğitim diplomasi kapsamında yürütülen çalışmalar aynı zamanda yükseköğretimde uluslararasılaşma üzerine geliştirilen resmî stratejileri de

barındırmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Türkiye'nin sınır-ötesi yükseköğretim kurumlarında çeşitli üniversiteler ile iş birlikleri vardır. Bunlar Kazakistan'da kurulan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ), Kırgızistan'da kurulan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi (KTMÜ) ve İstanbul'da kurulan Türk-Alman Üniversitesi'dir (TAÜ). Bu minvalde eğitim diplomasisinin getirdiği ekonomik kazanımlar arasında uluslararası nitelikte eleman yetiştirmek ve uluslararası öğrencilerden gelir elde etmek sayılabilir. Gelişmekte olan ülkelerde geleceğin liderleri olarak görülen kişilere burs sağlanması, ülkenin imajını geliştirmesi ve yeni iş birliklerinin kurulmasını sağlaması açısından eğitim diplomasisinin siyasi bir kazanımı olarak görülebilir. Ülkelerin kendi ideolojileri ve değerlerini başka ülkelere tanıtması ise eğitim diplomasisinin sosyal ve kültürel kazanımlarındandır. Bilginin üretilmesi ve paylaşılması ile araştırmanın geliştirilmesinde rol oynayan yükseköğretim ortaklıkları, yükseköğretimin niteliğini artırdığı için eğitim diplomasisinin akademik boyutunda önemli rol oynamaktadır (Kırmızıdağ vd., 2012). Erasmus+ (Avrupa ülkeler arası değişim programı) ve Mevlâna (Türkiye ve tüm dünya ülkeleri arasındaki değişim programı), yabancı uyruklu öğrencilere burs (ör. YÖK Türkoloji Bursu), dil okulları ve kursları (ör. TÖMER), vakıflar ve etkinlikleri (ör. Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı) Türkiye'nin eğitim diplomasisi uygulamaları arasında sayılmaktadır (Kaya, 2019; uluslararasi.yok.gov.tr).

3.Amaç, Yapı ve Süreç Üzerine Teorik Çerçeve

Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü yaşatan kurum ve kuruluşlarının incelemesini bilimsel ve sistematik bir yaklaşımla ele alabilmek için Balcı'nın (2018) karşılaştırmalı eğitimde kullanılan yaklaşımlarından eğitim sisteminin bütüncül olarak ele alınması, diğer bir deyişle eğitim sisteminin amaç ve politika, yönetsel yapılanma ve yönetim süreçleri bakımından betimlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü yaşatan kurum ve kuruluşların bu doğrultuda belli amaçlara ve örgütsel süreçlere sahip oldukları, politika belgelerine dayandıkları ve planlama, kadrolama ve örgütleme gibi yönetim süreçleri ögelerini deneyimledikleri öngörülmektedir. Bir örgütün nasıl işlediğini ortaya koyan bu örgütsel ögeler, örgüt kuramcısı James D. Thompson'ın çalışmalarıyla örtüşmektedir. Thompson'ın 1967 yılında yayımladığı *Eylemdeki Örgütler (Organizations in Action)* adlı kitabı, karmaşık ve amaçlı kurumları anlamada yaygın olarak kullanılan kavramları birbirine bağlayan tutarlı bir çerçeve sunmaktadır. Thompson'a göre araçsal özellikteki bu karmaşık örgütler, iç güçleri ile dış güçleri arasında denge kuran açık sistem özelliğine sahiptir. Örgütler, çevrelerine bağımlı olup süreçlerini ve yapılarını şekillendirme eğilimindedir. Örgütler, öz-kontrole ve kurumsal düzenlemelere odaklanarak mükemmeliyetçilik yerine önemli gördükleri alanlarda gelişmeyi hedeflemektedir. Örgütler, belirsizliği yönetmekte ve esnekliği sürdürürken diğer yandan insanların, teknoloji ve görevlerin uyum içerisinde olmasını beklemektedir (Thompson, 1967). Thompson'ın bu kuramı, karmaşık örgütlerin ve yönetsel süreçlerin dinamiklerini anlamaya yönelik bir çerçeve çizmektedir (Lundberg, 1967). Thompson (1967) kuramında amaç, yapı ve sürecin yanı sıra durumsallık ve teknolojiye de odaklanmaktadır. Thompson'ın kuramına benzer biçimde Türk eğitim bilimleri kuramcısı Bursalıoğlu (1969/2002) da yönetim kuramlarını eğitim çevrelerine sosyo-psikolojik yaklaşımdan yararlanarak uyarladığı *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış* adlı eserinde örgütün öğelerini amaç, yapı, süreç ve iklim olarak dört boyutta ele almıştır.

Onlarca yıl önce Türkiye'den Belçika'ya ikili anlaşmalar çerçevesinde göç etmiş Belçikalı olan Türkler ve onların torunları, son yıllarda Belçika'ya yerleşen *beyaz yaka* Türkler ve Türkçe öğrenmek isteyen bireylerin Türkçeyi öğrenme ve Türk kültürünü yaşama ihtiyaçları ve isteklerinin, dinamik bir çevrede belli başlı karmaşık ve amaçlı örgütler tarafından yerine getirilmesini gerekli kılmıştır. Bu kapsamda Belçika'da Türkçeyi ve Türk kültürünü yaşatan bu kurum ve kuruluşlar, sistematik bir şekilde amaç, yapı ve süreç boyutları ile incelenmiştir. Örgüt boyutlarının ilk kavramı olan amaç aşağıda açıklanmaktadır:

3.1.Amaç

Amaç, bir örgütün ulaşmaya çalıştığı hedeftir; örgütün varoluş sebebidir. Amaçlar, örgütün varlığını ve faaliyetlerini yönlendirmektedir. Her örgüt, toplumsal değerleri ya da ihtiyaçları yansıtan belirli amaçlara ulaşmak için kurulmaktadır (Bursalıoğlu, 1969/2002). İster kâr getiren bir işletme olsun, ister hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir hastane olsun, ister kültürel koruma kapsamında Türk mirasını destekleyen Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Brüksel Eğitim Müşavirliği olsun örgütün neyi başarmayı amaçladığını tanımlamaktadır. Amaçlar, örgütlerin rasyonel sistemler olarak konumlandırılmasının merkezinde yer almaktadır. Thompson (1967) örgütlerin belirli amaçlara ulaşmak için yaratıldığını ve eylemlerinin bu amaçlara yönelik olduğunu savunmuştur. Hedefler, tüm örgütsel çabalara yön ve anlam vermektedir.

Eğitim örgütlerinin amaçları, örgütteki ve örgütün dışındaki değerler üzerine kurulmaktadır. Toplumun değerleri, örgütün amaçlarını şekillendirmede rol oynadığı gibi örgüt de toplumun değerlerine uymaktadır. Bu değerler sistemi, bireylere amaç ve yön vermekte; insan topluluklarının kolektif eylemini sağlamakta, bireylerin davranışını değerlendirmede bir ölçü olmaktadır (Bursalıoğlu, 2012). Özellikle kamu örgütlerinin amacı, yurttaşlar için kamusal değerler yaratmak; topluma hizmet etmektir (Maragno vd., 2023; Moore, 1995) Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü yaşatma üzerine çalışmalar yapan devlet kurum ve kuruluşlarının, gurbetçilerimizi kültürel değerlerini koruma noktasında bilinçlendirdiği; milli bir kimlik etrafında toplamaya ve örf, adet ve gelenekleri yaşatmaya olanak sağladığı söylenebilir.

Türkçe ve Türk kültürünün yaşatılması açısından konu ele alındığında, ilgili kurumlardan biri olan MEB Brüksel Eğitim Müşavirliğinin amacı, Belçika'daki bireylerin eğitim başarısına yardımcı olmanın yanı sıra diaspora arasında Türkçe ve Türk kültürünü korumaktır. Türkçe ve Türk kültürünü yaşatan devlet kurumlarının, bağlı kuruluşların ve derneklerin amaçları dilin korunması, kültürel kimlik ve eğitimde eşitliği içermektedir (Yeşilot, 2025). Bu konuda öncelikli olan dilin korunmasıdır. Türkiye ile iş gücü anlaşması yapan ülkelerde dilin korunması gerekliliği, özellikle 1970li yılların başında ailelerin de yurt dışına gitmesi nedeniyle göç patlaması yaşanması ile belirmiştir (Yıldız, 2012). Bu doğrultuda, mevzuatta yurt dışında yaşayan gurbetçilerin eğitimi önem kazanmıştır. Zira Anayasanın 62. maddesi, *devletin yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının çocuklarının eğitiminin ve kültürel ihtiyaçlarının sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ile ilgili tedbirleri* almakla yükümlü olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Temel Kanununun 59. maddesi *Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden Millî Eğitim Bakanlığını sorumlu* tutmaktadır.

İş gücü anlaşmaları Avrupa'da Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa ve İsveç ile 1960li yıllarda imzalanmıştır. O dönem Türkiye hem nitelikli insan

kaynağının yetişmesi hem de Türkiye'deki işsizlik oranının azalması için Avrupa'ya işçi göçünü çözüm olarak görmüştür. Böylelikle Türkiye hem işsizlik baskısını azaltmayı hem de döviz girdisi elde etmeyi planlamıştır (https://perspektif.eu/). Örneğin, ilk işgücü anlaşması 30 Ekim 1961 tarihinde Almanya ile imzalanmıştır. İş gücü anlaşmasıyla Almanya'ya göç eden önceki kuşaklardan toplumsal katılım ve dil bilmeleri beklenmezken ikinci ve üçüncü kuşaklardan uyum göstermeleri beklenmiştir. Bu doğrultuda göç edilen ülkenin resmî dili, uyumun anahtarı olarak görülmektedir. Geri dönme düşüncesiyle yaşam süren ilk kuşağın yerini alan ikinci ve üçüncü kuşaklar, Alman diline yönelmiş; bu da okullarda Türkçe'nin anadil olarak öğretilmesindense ikinci dil olarak öğretilmesinin zeminini hazırlamıştır (Karaca, 2022). Böylece Türkçe ve Türk kültürü ile ilgili derslerinin politik olarak, Türkçe'yi korumaktan ziyade Türkiye'ye geri dönüş seçeneğinin açık bırakılması amacını taşıdığı söylenebilir (Yıldız, 2012).

16 Temmuz 1964 tarihinde imzalanan Türkiye-Belçika iş gücü anlaşmasıyla birlikte 1960'ların sonlarından itibaren Belçika'ya göç eden Türk işçilerin sayısının hızla artması, Türk dil mirasını korumanın öneminin altını çizmiştir (Göç Araştırmaları Vakfı, 2024). Flamanca ve Fransızca konuşulan ortamlarda asimile olma baskısı altında kalan ikinci ve üçüncü kuşak Türk kökenli Belçikalılar arasında dil kaybını önlemek amaçlanmaktadır. Fakat özellikle azınlık dillerini korumak ve yaşatmak amacıyla Avrupa Konseyi bünyesinde 1992 yılında kurulmuş olan Bölgesel ya da Azınlık Dilleri için Avrupa İmtiyazından (European Charter for Regional or Minority Languages-ECRML) 25 ülke arasında Belçika bulunmamaktadır (https://www.coe.int/). Söz konusu kuruluş çatısı altında Türkçe'nin korunması ve yaşatılmasına yönelik bir çalışma Belçika'da yapılmamaktadır. Fakat Belçika'da yapılan Türkçe ve Türk kültürü çalışmalarının, Türkiye'nin eğitim diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde ve Belçika'nın yaşam boyu öğrenmeyi ve kapsayıcılığı merkeze alması, talepleri değerlendirmesi doğrultusunda gerçekleştirildiği söylenebilir.

İkincisi, kültürel kimliği geliştirmektir (Yeşilot, 2025). Kültürel kimlik, bireylerin toplumun kültür ögeleri ile özdeşleşerek edindiği benlik ve aidiyet duygusudur. Dolayısıyla hem kolektif bilinci hem de bir milliyete, etnisiteye ya da ırka aidiyeti yansıtmaktadır. Kültürel kimliği oluşturan semboller, belirli bir coğrafyada, ülkede ve ailede görüp edinilen toplumsal inanışları, kültleri, gelenek görenekleri, örf ve âdetleri, değerleri ifade etmektedir (Enteriyeva, 2025). Kültürel kimliği geliştirme amacı taşıyan bu kurumlar, Türkçe öğreterek Türkiye ile kültürel bağları güçlendirmekte; aidiyet duygusunu ve topluluk uyumunu desteklemektedir. Bu, özellikle Türk topluluklarının yoğun olduğu Brüksel, Anvers (Antwerp) ve Gent'te geçerlidir.

Üçüncüsü eğitim çıktılarını iyileştirmedir (Yeşilot, 2025). Araştırmalar, iki dilliliğin bilişsel becerileri ve akademik başarıyı artırabileceğini; ancak Belçika'daki Türkçe konuşan öğrencilerin genellikle okullarda daha düşük akademik başarı beklentisi ve dil engelleriyle karşılaştığını göstermektedir (Karataş Acer ve Altınkamış, 2021; OECD, 2009). Türkçe ve Türk kültürü üzerine ders veren ve faaliyetler düzenleyen kurum ve kuruluşlar, bu açığı kapatmada rol oynamaktadır. Nitekim Türkiye Maarif Vakfı Belçika Temsilciliğinde, okul öncesi gruplarda Flamanca'nın yanında Türkçe'nin de öğretildiği; yedi yaş ve üzeri gruplarda ise Türkçe ve Türk kültürü derslerinin öğretildiği bilinmektedir (https://www.aa.com.tr/).

Yurt dışında Türkçe ve Türk kültürünün korunması ve yaşatılmasında devletin sorumluluğu, yurt dışında faaliyet gösteren ilgili kurum ve kuruluşların amaçlarının

saptanmasını gerekli kılmıştır. Sırayla bu kurum ve kuruluşların yapısı, diğer bir deyişle kurumlar ve özellikleri ele alınmalıdır.

3.2.Yapı

Yapı, bir örgütteki rollerin, sorumlulukların ve ilişkilerin resmî düzenlemesini ifade etmektedir. Bu rollerin, sorumlulukların ve ilişkilerin nasıl işlev görecek şekilde inşa edildiğini belirtmektedir. Yapıya hiyerarşiler, departmanlar ve kimin ne yapacağını ve kararların nasıl alınacağını dikte eden kurallar dâhildir. Thompson'ın (1967) kuramına göre yapı, bir örgütün *teknik çekirdeği*, diğer bir deyişle yaptığı işi nasıl yönettiği ve belirsizlikten nasıl koruduğu ile ilintilidir. Yapı, dış baskıları idare ederken görevleri hedeflerle uyumlu hâle getirmektedir. Örneğin, MEB Brüksel Eğitim Müşavirliğinin yapısı, MEB tarafından denetlenen Brüksel'deki bir kamu kurumunu ve Belçika genelindeki okullarda Türkiye'den görevlendirilmiş öğretmen kadrosunu içermektedir. Bu, yerel okullar aracılığıyla Türk eğitim politikasını Türk diaspora ihtiyaçlarını karşılamak için yürürlüğe koyan bir arabuluculuk yapısıdır.

Örgüt yapısını meydana getiren etkenler, güç ve yetkinin kullanılma biçimleridir. Böylece yapı, temel ve belirli görevleri kapsayan makamlar dizisi ile bu makamlara sahip olanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen normlar dizisinden meydana gelmektedir. Örgütlerin yapıları arasındaki farklar, gerçekte karar süreçlerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Karar süreçlerindeki farklılıklar işleyişe de yansımakta; birtakım sorunlara neden olabilmektedir. Örneğin, dar bir kontrol alanı yapıyı sivrilterek iletişim ve eşgüdümleme sorunlarının artmasına neden olurken geniş bir kontrol alanı da yapıyı yassı bir hâle getirerek yöneticinin yetki aktarmasını zorlaştırmaktadır. Fakat gelenekleşmiş örgütlerde yapı durgun bir özellik göstermekte ve süreçten üstün tutulmaktadır (Bursalıoğlu, 2012). Zira formal örgüt yapısı kurallar, koyduğu sınırlar, yetki ve birimler yoluyla insan davranışlarını etkilemektedir (Osorio-Gòmez vd., 2024). İnformal yapı ise resmî olmayan rollere ve ilişkilere dayalı olup etkileşimi merkeze almaktadır (Ruiz de Castañeda Altuna vd., 2025).

MEB Brüksel Eğitim Müşavirliği gibi yurt dışı teşkilatı, eğitim-öğretim faaliyetlerinin resmî ve örgütlü olarak yurt dışında sürdürülmesinden sorumludur. Türkiye Maarif Vakfı gibi vakıflar ve dernek gibi benzer yapılar ise resmî olmayan, gönüllü katılıma dayalı, diğer bir deyişle informal bir eğitim-öğretim ortamı sunmaktadır.

3.3.Süreç

Süreç, bir örgütün yapısı içinde hedeflerine ulaşmak için kullandığı faaliyetler, iş akışları ve etkileşimler kümesidir. Operasyonların, diğer bir deyişle görevlerin *nasıl* yürütüldüğü ve eşgüdümlendiği ile ilintilidir. Aslında yönetim süreci, yönetici davranışının amaçları göz önünde bulundurularak daha iyi çözümlenebilir. Yönetim, madde ve insan kaynaklarını kontrol altına almalı ve önceden kararlaştırılmış bu amaçlara doğru yöneltmelidir (Bursalıoğlu, 2012). Thompson'a (1967) göre ise süreç, birimler arasındaki karşılıklı bağımlılığı yönetmek ve belirsizlikle başa çıkmakla ilgilidir. Örgütlerin mümkün olduğunda süreçleri standartlaştırdığını ve görevleri rutinleştirdiğini; ancak değişkenlik ortaya çıktığında bunları bireylerin ihtiyaçlarına göre uyarladığını vurgulamıştır. Süreçleri, iç ve dış taleplere uyum, dinamizm olarak görmüştür. Örnek vermek gerekirse, MEB Brüksel Eğitim Müşavirliğinin süreci, Türkiye'den görevlendirilen öğretmenlerin Belçika'da işe başlatılması, talep doğrultusunda okullara

atanması, ders dışı Türkçe ve Türk kültürüyle ilgili derslerin planlanması, kapsamda yapılan etkinliklerin MEB'e raporlanması ve denetlenmesi gibi işlemleri kapsamaktadır. Yapılan tüm bu çalışmalar, Türkçe öğretimini ve kültürünü etkili bir şekilde sunmak içindir.

Özetle rasyonalite, diğer bir deyişle hedef yönelimli davranışı ve çevreye uyumu dengeleyen bir kuram oluşturan Thompson (1967), örgütleri açık sistemler olarak görmüştür. Amaçlar, örgüt içi hedefler ve dışsal baskılar tarafından şekillenen itici güçtür. Yapı, görevleri örgütlemek ve temel misyonu sürdürmek için bir mekanizma iken süreç ise karşılıklı bağımlılığı ve belirsizliği yöneten operasyonel akıştır; madde ve insan kaynaklarını amaçlara doğru yöneltmedir.

4.Belçika'da Yaşayan Türk Nüfusu ve Türkçe'nin Belçika'daki Yeri

Başkent Brüksel'de, özellikle Schaerbeek, Saint-Josse-ten-Noode ve Molenbeek gibi mahalleler Türk topluluklarının yoğun olarak yaşadığı bir yerdir (bbf.be). 2024 verisine göre nüfusun 11,977,634 olduğu Belçika nüfusunun %2'si Türk'tür (migrationpolicy.org). Bu hesaplamaya göre Belçika'da 239,552 civarında Türk yaşadığı söylenebilir. Bu doğrultuda, Türkçe hem Türk-Belçikalı aileler için bir miras dili hem de Türkçe'yi öğrenmekle ilgilenen diğerleri için yabancı bir dil işlevi görmektedir. Bu noktada ana dil (mother tongue), miras dil (heritage language) ve yabancı dil (foreign language) tanımlarını yapmak gerekmektedir: Ana dil, bir çocuğun ailesiyle ya da onun bakımından sorumlu olanlarla girdiği doğal etkileşimde öğrendiği ve konuşmaya başladığında akıcı olduğu ilk dil olup anne ya da ebeveyn tarafından konuşulmasının gerekmediği dildir. Ana dil özellikle dilde erken çocukluk dönemindeki sosyalleşme ile ilgilidir. Miras dil ise bir toplumda ebeveynlerinin konuşma dili (vernacular language) dışında bir dil olup diasporada konuşulan dile işaret etmektedir. Miras dil, kuşaktan kuşağa aktarılan; bireyin kültürel ya da atalarına uzanan geçmişine dayanan dilidir. Miras dil, bireyin gündelik yaşamda ya da akıcı bir şekilde konuşmak zorunda olmadığı dildir. Göçmen topluluklarında ya da diasporada, miras dil yaşanılan ülkenin baskın dilinden farklı olabilir. Özetle, miras dil kültürel kimliğe ve ecdat ile ilişkilidir; fakat bireyin iletişiminde birinci dil değildir (Mufwene, 2025). Ana dil ve miras dil arasındaki farkı açıklamak için örnek vermek gerekirse, iki kuşaktır Belçika'da yaşayan Türk bir aileye Belçika'da doğan bir çocuğun ana dili Fransızca ya da Flamanca olabilir; fakat çocuğun miras dili Türkçe'dir. Son olarak bir dil, büyük ölçüde bir eğitim-öğretim ortamında öğreniliyorsa ve o toplumda konuşulmuyorsa yabancı dil olarak kabul edilmektedir (Moeller ve Catalano, 2015).

Flamanca konuşan kuzeydeki Flaman Bölgesinin nüfusu 2023 verisine göre 6,774,807'dir (statista.com). Özellikle Gent, Anvers ve Genk gibi şehirlerde önemli bir Türk nüfusu vardır. Flaman Topluluğu, burada eğitim ve kültürel politikaları denetlemekte, Flaman entegrasyonunu vurgulamakta; ancak bir dereceye kadar miras dilleri de desteklemektedir. Son yıllarda evde Flamanca dışında bir dil konuşan öğrencilerin oranı giderek artmaktadır. Flaman Bölgesindeki öğrencilerin %48'i evde, Flamanca dışında bir dil konuşmaktadır. Görüldüğü üzere çeşitlilik ve çok dillilik Flaman Bölgesinde günlük yaşamın bir parçasıdır. Son yıllarda PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study- Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması) sonuçları, ana dili Flamanca olmayan çocukların okuma becerilerinde üç ila yedi ay geride kaldığını göstermiştir (Bleukx et al., 2023). Türk kökenli 200.000 Belçikalı arasında bu dezavantajlar, farklı etnik kökene sahip öğrencilere göre daha büyük

olabilmektedir (Messer, 2010). Ana dil Türkçe dil yeterliliğinin, Flamanca dil yeterliliğinin temelini oluşturduğuna dair çok sayıda bilimsel kanıt bulunmaktadır (Akoğlu ve Yağmur, 2016; Bezcioglu-Goktolga ve Yagmur, 2018; Ertanir et al., 2018). Fransızca konuşulan güneydeki Valon Bölgesinin nüfusu ise 2023 verisine göre 3,681,575'tir (statista.com). Charleroi, Liège ve Marchienne-au-Pont gibi sanayi kasabalarında yoğun Türk nüfusu vardır (Orhan, 2020). Buna rağmen Belçikalı Türklerin ilk kuşağa göre sosyal izolasyonu daha yoğun bir şekilde hissettiklerine ilişkin algı mevcuttur (Kaya ve Kentel, 2007). Almanca konuşulan doğuda, bölge nüfusu yaklaşık olarak 77.000'dir; Türkçe dil hizmetleri açısından görece ihmal edilmiş bir Türk topluluğu vardır. Buradaki dil hizmetleri Almanca, Fransızca ve Flamanca'ya odaklanırken Türkçe öğretimi için altyapı kısıtlıdır (www.coe.int).

5.Belçika'da Türkçe ve Türk Kültürünü Yaşatan Kurum ve Kuruluşlar ile Bu Kurum ve Kuruluşların Amaç, Yapı ve Süreçleri

5.1.Amaç

Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü yaşatan kurum ve kuruluşların amaçları 03/07/2003 tarih ve 25157 sayılı Resmî Gazetede Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurtdışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Kararda verilmiştir. Bu Karar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 36. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu kararla, 1. maddede "Türk kültürünün yurt dışında tanıtılması, yayılması ve korunması, yurt dışındaki vatandaşlarımız ve soydaşlarımızın kültürel bağlarının korunması, güçlendirilmesi ve dini konularda aydınlatılması ile Türkçe'nin öğretilmesi amacıyla yurt dışına görevlendirilecek personelin unvanı, sayısı, nitelikleri, seçimleri, görev yerleri ve süreleri"ne yer verilmiştir.

Belçika otoriteleri tarafından sunulan Türkçe öğretimi dersleri ise Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO) ve École de Promotion et de Formation Continue (EPFC) tarafından verilmektedir. Bu dersler, anayasal eğitim hakkından doğrudan kaynaklanan bir hak değildir; daha çok yaşam boyu öğrenme ve kapsayıcılık amacıyla verilmektedir. Bu dersler, topluluk tarafından yürütülen yetişkin eğitimi çerçeveleri aracılığıyla mümkün kılınmakta ve sıklıkla yerel öğrenci talebine yanıt olarak programlanmaktadır (La Chambre, 2021).

5.2.Yapı

Anayasanın 62. maddesinde "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır." açıklaması, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine, ana dil ve kültürü yaşatma ihtiyaçlarına Devletin verdiği önemi göstermektedir. Anayasanın 62. maddesine dayanarak Devlet, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının öz kimliklerini koruması için çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Bunlardan biri de yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve/veya görevlendirilen personelin ana dil ve kültürü yaşatma üzerine Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun kurulmasıdır.

Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun kuruluşunu açıklayan 4. maddeye göre "Dışişleri Bakanlığının Koordinatörlüğünde Maliye Bakanlığı, MEB, Kültür ve

Turizm Bakanlığı ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının yetkili temsilcilerinden oluşan Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu kurulmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı yetkili temsilcisi, din görevlilerine dair iş ve işlemlerde Komisyona iştirak eder." Komisyonun çalışma esas ve usullerini açıklayan 5. maddeye göre "Yurt dışında görevlendirilecek personelin unvanı, sayısı, nitelikleri, seçim esas ve usulleri, görev yerleri ve süreleri, izinleri, yurt dışındaki görevlerinin sona erdirilmesi Komisyon tarafından yürütülür. İlgililerin görev sürelerinin uzatılması, görevlerinin sona erdirilmesi ve yurda geri çağrılmalarına ilişkin hususlarda personelin görev yaptığı yerdeki misyon şefinin görüşü de dikkate alınır." Bu kararda öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman, öğretmen ve din görevlisi Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunca geçici olarak görevlendirilecek olan personeli kapsamaktadır.

Anayasanın 62. maddesi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 36. maddesi dışında 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun, MEB Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmelik, 1416 sayılı Kanun Kapsamında Yabancı Dil Öğrenimine İlişkin Usul ve Esaslar, MEB Denklik Yönetmeliği ve YÖK Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve/veya görevlendirilen personelin eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra ana dil ve kültürü yaşatma ihtiyaçlarının giderilmesinde kılavuzluk yapan yasal düzenlemelerdir.

Diğer yapı ise ülkelerin göçmenleri, mültecileri ve vatandaşları için sunduğu eğitim-öğretim, dil ve kültür faaliyetleri üzerinedir. Bu kapsamda yapı başlığı altında, Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü yaşatan kurum ve kuruluşların kurulmasına dayanak oluşturan yasal düzenlemeler, politika belgeleri ile bu kurum ve kuruluşların tanıtılmasına yer verilmiştir. Flaman, Valon ve Brüksel Başkent Bölgesi olmak üzere üç bölgeden ve Flaman, Fransız ve Almanca konuşan üç topluluktan meydana gelen Belçika'da bu üç bölge ve topluluk kamu hizmetleri, tarım, istihdam ile çevre ve şehir planlama gibi alanlarda kendi kararlarını alma gücüne sahiptir. Dolayısıyla eğitim de bir kamu hizmeti olarak eğitimle ilgili konularda alınan kararlar da her topluluğun kendi ulusal meclislerinde alınmakta ve kendi hükümetince yürürlüğe konulmaktadır (Federal Public Service for Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation, 2022).

Belçika'daki Türkçe ve Türk kültürü eğitiminin tarihçesi ve kurumlar üzerine Karataş Acer ve Altınkamış'ın (2021) yaptığı çalışma, ilgili kurum ve kuruluşların yapısına ışık tutmaktadır: Belçika'da Türkçe ve Türk kültürü eğitimi kapsamında yapılan faaliyetlerin temeli 29 Aralık 1958 tarihinde Türkiye ile Belçika arasında imzalanan kültürel anlaşmaya dayanmaktadır. Türk vatandaşlarının Belçika'ya çalışmak amacıyla gelişlerinin yolunu açan ikili işgücü anlaşması iki ülke arasında 16 Temmuz 1964 tarihinde imzalanmıştır. *Anadil ve Kültür* programı, 1977'de *Dillere ve Kültürlere Açıklık* programıyla değiştirilmiştir. Türkiye tarafından atanan öğretmenler, Türk toplumuyla yakın iş birliği içerisinde çalışan farklı derneklerde Türkçe dil dersleri vermeye başlamıştır. O dönemdeki Türkçe ana dil derslerinin genel amacı, Türk kökenli göçmenlerin misafir işçi olmaları ve sonunda kendi ülkelerine geri dönecekleri gerçeğine dayanıyordu. Bu nedenle Türk göçmenlerin ana dillerini ve kültürlerini sürdürmeleri teşvik edilmiyordu. 1980-1990 yılları arasında Türkçe ve Türk kültürüne ilişkin dersler olağan bir şekilde devam etmiştir. Örneğin, Gent Belediyesi, Türkçe dersi vermesi amacıyla öğretmen görevlendirmiştir. Valon Bölgesi ve Brüksel Başkent Bölgesinde uygulanan *Dillere ve Kültürlere Açıklık* programı, 1997-2000 yılları arasında Yunan, Türk, Faslı, Portekiz ve İtalyan çocuklar da dâhil edilerek devam ettirilmiştir. Bu

program, 2001 yılında yenilenerek 2001-2005 yılları arasında devam ettirilmiş; ikili anlaşmaya dönüştürülerek 2006-2009 yılları arasında da yürütülmüştür. Bu programa 2008 yılında Romanya, 2009 yılında İspanya ve 2011 yılında Çin dâhil edilmiştir. Brüksel Türk Büyükelçiliği (Büyükelçi Hakan Olcay) ve Flaman Eğitim Bakanı (Hilde Crevits) arasında imzalanan 1. Protokol Değişikliği 01/09/2014 ile 15/07/2015 tarihleri arasında geçerli olmuştur. Bu dönemde Türkiye tarafından Flaman Bölgesine sekiz öğretmen atanmıştır. 1. Protokol değişikliğinin sona ermesiyle birlikte Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin de görevi sona ermiştir. 17/07/2015 ile 30/06/2016 tarihleri arasında geçerli olmak üzere Brüksel Türk Büyükelçiliği (Büyükelçi Hakan Olcay) ve Flaman Eğitim Bakanı (Hilde Crevits) arasında son anlaşma olan 2. Protokol Değişikliği (Mutabakat Zaptı) imzalanmıştır.

Flaman Bölgesinde 30/06/2016 tarihinden sonra okullarda Türkçe ve Türk kültürü dersi verilmemiştir. 2017-2018 akademik yılında, iki yerel STK tarafından Türkiye'deki Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile iş birliği içerisinde *Anadolu Hafta Sonu Okulları* programı kapsamında iki proje başlatılmıştır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından finanse edilen bu programla Türkçe ve Türk kültürü, tarih, din ve sanat dersleri verilmiştir. Yine 2017-2018 akademik yılında, *Ana Dilinden Okul Diline* projesi başlatılmıştır. Türkçe ve Türk kültürü dersleri Gent Üniversitesi, Gent Belediyesi ve Brüksel Türk Büyükelçiliğinin iş birliği içerisinde verilmiştir. 5-12 yaş arası çocuklara yönelik olarak iki dilli öğretimin yapıldığı bu projenin uygulanmasına Flaman Hükümeti, 2018-2019 akademik yılında izin vermemiştir.

2018-2019 akademik yılından itibaren Türkçe ve Türk kültürü dersleri, sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından yürütülen projeler ve *Türk Zamanı* programı kapsamında Türkiye'deki Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından finanse edilen projeler aracılığıyla devam etmektedir. *Türk Zamanı* projesi, Gent ve Houthalen'de iki Türk kökenli öğretmen tarafından işlenen müfredat dışı etkinlikleri kapsamaktadır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile Belçika'daki Türk Dili Enstitüsü, Uyum ve Araştırma Merkezi iş birliğinde *Flaman okullarında tematik yaklaşımla Türkçe öğretimi* projesi başlatılmıştır. Flaman Bölgesinde belirlenen altı pilot okulda, okul saatleri dışında yürütülmüştür. Dersler, Belçika'da ikamet eden öğretmenler tarafından ve Flaman eğitim tematik programı doğrultusunda hazırlanan bir program kapsamında verilmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında pilot okul sayısı sekize çıkarılmıştır. Farklı STK'lar da Türkçe dil ve kültür dersleri düzenlemeye devam etmiştir.

5.2.1.Kurumlar

Türkçe ve Türk kültürünü yaşatma üzerine çalışma yapan başlıca kurum ve kuruluşlar aşağıda verilmiştir:

5.2.1.1.Büyükelçilik ve Konsolosluklar. Türkiye ile Belçika arasındaki ilişkiler, 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bağımsızlığını ilan etmesinden yedi yıl sonra 1837 yılında Osmanlı İmparatorluğu, Belçika Krallığını resmen tanımış ve diplomatik ilişkiler kurulmuştur (Servantie, 2016). 1848 yılında Brüksel'de görev yapmak üzere ilk Osmanlı delegeleri atanmıştır. 24 Kasım 1849'da Büyükelçi Kalamaki Bey, dönemin Belçika Kralı I. Leopold'a güven mektubunu sunmuştur (bruksel-be.mfa.gov.tr). Osmanlı İmparatorluğu ile Belçika arasında sırasıyla 1838, 1840 ve 1862 yıllarında dostluk, ticaret ve denizcilik antlaşmaları imzalanmıştır. Anlaşmaların imzalanmasının ardından Belçika, İstanbul'daki büyükelçiliğinin yanı sıra (örneğin, Beyrut'taki konsolosluğunun açılması

gibi) yeni konsolosluklar açarak Osmanlı İmparatorluğunda diplomatik temsilini güçlendirmiştir. Belçika, 1925 yılında Lozan Anlaşmasını onaylayarak Türkiye Cumhuriyeti'ni resmen tanımıştır. 1955 yılında Türkiye ile Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği arasında bir ticaret ve ödeme protokolü imzalanmıştır. Taraflar arasındaki ilişkiler, Belçika'nın Türkiye'ye yaptığı yatırımların artmasıyla birlikte sonraki yıllarda genişlemeye devam etmiştir. Özellikle 1964 yılında imzalanan Türkiye-Belçika İşgücü Anlaşması ile Türkiye'den Belçika'ya düzenli işçi göçü başlamıştır (gocvakfi.org). Bu doğrultuda, Türkiye, Türkçe ve Türk kültürü Belçika'da daha görünür hâle gelmiştir.

Brüksel Büyükelçiliğinin, aktif bir şekilde kullandığı Instagram hesabında [@tc_brukselbe], Türk kültürüne özgü yapılan çalışmalar arasında kançılaryada gerçekleştirilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı; 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı; 15 Temmuz Milli Birlik ve Demokrasi Günü; 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı etkinliklerine ilişkin sosyal medya paylaşımları bulunmaktadır.

5.2.1.2.MEB Brüksel Eğitim Müşavirliği. Türkiye ile Belçika arasındaki eğitim ve kültür ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla 1958 ve 2011 yıllarında anlaşmalar imzalanmıştır. Vatandaş ve soydaşların Türkiye ile bağlarını güçlendirmek ve devam ettirmek amacıyla Belçika'da 1975 yılından itibaren Türkçe dersi verilmektedir. Brüksel Eğitim Müşavirliği 1977 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Belçika'daki üniversitelerde Türkiye'den akademisyenlerce Türkçe öğretim programı sunulmaktadır. Belçika İbn-i Sina Anadolu Lisesi 2012 yılından itibaren Türk vatandaşlarına ve soydaşlarına eğitim-öğretim hizmeti vermektedir. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfına bağlı Maarif Eğitim merkezleri 2020 yılından itibaren Belçika'da eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır. Brüksel Eğitim Müşavirliği, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı adına hizmet vermektedir. Müşavirliğin görev bölgesi tüm Belçika'dır (bruksel.meb.gov.tr).

Eğitim Müşavirleri, 10/07/2018 tarih ve 30474 sayılı 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde müşavir ve uzman müşavir olarak geçmektedir. Bu Kararnamenin 160. maddesinin (5) bendine göre "Uzman müşavirler, kuruluşlarına ilişkin ilgili mevzuatta yurtdışı teşkilatı kurma yetkisi verilmemiş kamu kurum ve kuruluşlarının ihtisas alanına giren konularda yurtdışı teşkilatında memur istihdamına Bakanlıkça gerek duyulduğu takdirde, bu kurum ve kuruluşlarca belirlenen ve Bakanlığa bu amaçla tahsis edilen kadrolara mevzuata ilişkin esaslar çerçevesinde geçici olarak atanan memurlardır. Uzman müşavirler, bağlı bulundukları diplomatik misyon veya konsolosluk şefinin verdiği görevleri yerine getirir ve onların bilgisi dahilinde olmaksızın kurumları ile doğrudan yazışma yapamaz." 161. maddenin (12) bendine göre "Uzman müşavirlerin görev süresi, hizmetin gerektirdiği istisnalar dışında en çok dört yıldır. Yurtdışı görevleri sona eren uzman müşavirler, Bakanlık ile ilişikleri kesilerek daha önceden bağlı bulundukları kamu kurum veya kuruluşundaki kadrolarına iade edilir. Uzman müşavirler, diplomatik temsilciliklerde müşavir veya müşavir yardımcısı; konsolosluklarda ataşe veya ataşe yardımcısı unvanlarını taşır." 512. maddenin (1b) bendine göre müşavirler, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına mensup (Dışişleri Bakanlığı dışındaki) diplomatik statüye haiz dış temsilciliklerdeki memur ve diğer görevlilerdendir.

MEB Brüksel Eğitim Müşavirliğinin, aktif bir şekilde kullandığı Instagram hesabında [@brukselegitim], Türkçe ve Türk kültürünün sürdürülmesine yönelik olarak

3 Kasım 2025 tarihinde düzenlenen UNESCO 43. Genel Konferansında ilan edilen 15 Aralık Dünya Türk Dili Ailesi Gününü kutladıkları, Sarıkamış Şehitlerini andıkları, Belçika'da okul ziyaretlerinde bulunarak Türkçe ve Türk Kültürü derslerine misafir oldukları çeşitli sosyal medya paylaşımları yaptığı gözlenmiştir.

Fotoğraf 1'de MEB Brüksel Eğitim Müşavirliği Instagram hesabında duyurulan halk oyunları etkinliğine ilişkin fotoğraf verilmiştir.

Fotoğraf 1. Halk Oyunları Çalışmaları 8 Kasım 2025'te Başlıyor (https://www.instagram.com/brukselegitim/ adresinden 02.01.2026 tarihinde erişilmiştir.)

5.2.1.3.Yunus Emre Enstitüsü. Belçika'da Türkçe ve Türk kültürünü tanıtan önemli kuruluşlardan biri de Yunus Emre Enstitüsüdür. 05/05/2007 tarihinde kabul edilen 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu, *Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bunula ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek* amacını taşımaktadır (https://www.yee.org.tr/). Bu Kanuna göre vakfın amaçlarından biri de *yurt içi ve yurt dışında bu Kanunun amacını gerçekleştirmek için araştırma-geliştirme ile ilgili kurum ve kuruluşlarla ve bilgi bankalarıyla iş birliği yapmak, toplanan bilgileri dünyanın istifadesine sunmak, tanıtma büroları, enstitü ve dokümantasyon merkezleri kurmak*tır. Bu amaçla kurulan Yunus Emre Enstitüsü, *Vakfa bağlı bir kuruluş olarak bu Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra ülkemizin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte; ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir* (https://www.yee.org.tr/). 2009 yılında faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü'nün 6 Mart 2024 tarihinden beri 65 ülkede 85 kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür merkezlerinde verilen Türkçe

eğitimle birlikte farklı ülkelerden eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri kapsamında Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Ayrıca Türk kültürü ve sanatını tanıtmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmektedir (https://www.yee.org.tr/).

Yunus Emre Enstitüsü Brüksel Ofisi, aktif bir şekilde kullandığı Instagram hesabında [@yeebruksel], Türkçe ve Türk kültürüne özgü çeşitli etkinlikleri, çalıştayları, eğitimleri, kurs duyurularını ve gönderileri paylaşmaktadır. Örneğin, Ocak 2025'te yapılmış olan Türkçe Yeterlik Sınavının sonuçlarının Şubat ayında açıklanmasına ilişkin duyuru, Şubat 2025'te kurumun interaktif atölyelerinde 5-9 yaş arası çocukların Türkçe dil becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra yaratıcı etkinliklerle keyifli vakit geçirmelerini amaçlayan duyuru, yine Şubat 2025'te Türkçe'yi Doğru ve Etkili Konuşma Eğitimleri kapsamında verilen İletişimde Türkçe'nin Rolü Semineri ile çevrim içi Türkçe kursu açılacağına ilişkin duyuru, Ocak 2025'te çocuklara yönelik kitap okuma etkinliği ile Türkçe'nin Yabancı/İkinci Dil Olarak Öğretimi Sertifika Programı düzenleneceğine ilişkin duyurular söz konusu sosyal medya paylaşımları arasındadır.

Fotoğraf 2'de Yunus Emre Enstitüsü Brüksel Temsilciliği Instagram hesabında duyurulan Türkçe Yeterlik Sınavına ilişkin fotoğraf verilmiştir.

Fotoğraf 2. Türkçe Yeterlik Sınavı Tarihi ve Başvuru Tarihleri (https://www.instagram.com/yeebruksel/ adresinden 02.01.2026 tarihinde erişilmiştir.)

5.2.1.4.Türkiye Maarif Vakfı Belçika Temsilciliği. *Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan penceresi* olarak ilân edilen Türkiye Maarif Vakfı, 17/06/2016 tarihli 6721 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına MEB dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Okul öncesinden yükseköğretime, örgün eğitimden yaygın eğitime kadar tüm eğitim kademelerinde faaliyet göstermektedir. Maarif eğitim merkezlerinde, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik anadil dersleri verilmektedir. Bu dersler, *Büyük Türkçe* ve *Türkçe*

Saati projeleri kapsamında verilmektedir. Ortaöğretimde verilen Türk kültürü ve Medeniyet dersiyle Türk kültürü ve medeniyetinin sanat, edebiyat, tarih ve coğrafya gibi alanlarının tanıtılarak kültürlerarası etkileşimin sağlanması amaçlanmaktadır. Yabancılara yönelik ise *Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı* ile Türkçe anlama ve anlatma becerilerine sahip evrensel kültüre ve kendi kültürüne özgü değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir (https://turkiyemaarif.org/). 54 ülkede eğitim faaliyetinde bulunan Maarif Vakfı çatısı altında faaliyet gösteren eğitim kurumu sayısı 479 olup 55.282 öğrenci öğrenim görmektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2023). Türkiye Maarif Vakfının düzenlediği etkinlikler arasında sempozyum ve çalıştaylar da bulunmaktadır. Örneğin, Kasım 2024'te III. Uluslararası Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Sempozyumu, Mayıs 2024'te Avrupa'da yaşayan iki dillilere yönelik olarak Uluslararası İki Dillilere Türkçe Öğretimi Çalıştayı yer almaktadır. Türkiye Maarif Vakfının faaliyet gösterdiği ülkelerdeki eğitimci ihtiyacını karşılamak üzere Türkçe Öğretmeni Uyum ve Geliştirme Programı düzenlemektedir (https://turkiyemaarif.org/).

Türkiye Maarif Vakfı çatısı altında faaliyet gösteren temsilciliklerden biri de Belçika Temsilciliğidir. Belçika'da 2020 yılında faaliyetlerine başlayan Belçika Temsilciliği, 2023 yılında ilk defa Flaman Bölgesinde açılan 57 Türkçe sınıfında Gent ve Brüksel'deki eğitim merkezlerinde 2000'den fazla öğrenciye hizmet vermektedir. Öğrencilere Türkçe desteğin yanında Flamanca ve Fransızca destek de verilmektedir (https://turkiyemaarif.org/). Belçika'da Türkçe'nin önemini vurgulayan çeşitli etkinlikler de organize edilmektedir. Örneğin, Belçika'ya göçün 60. yılı kapsamında Şubat 2025'te düzenlenen sempozyumda, çok dillilik ve kültürel zenginliğin öneminin yanı sıra anadil olarak Türkçe'nin önemine de değinilmiştir (https://turkiyemaarif.org/). Türkiye Maarif Vakfının Belçika'da düzenlediği etkinlikleri paylaştığı Instagram hesabında [@maarifbe], Şubat 2025'te çocuklara yönelik atasözleri gününü, yine Şubat 2025'te Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı iş birliğinde Türkçe Ana Dili Eğitim Çalıştay'ını, Aralık 2024'te Türk edebiyatçıları, bilim insanlarını, kahramanlarını ve düşünürleri çocuklara tanıttıkları günü ve Kasım 2024'te anaokulu öğrencilerine yönelik tasarlanan etkinlik duyurusunu paylaşmışlardır.

Fotoğraf 3'te Türkiye Maarif Vakfı Belçika Temsilciliği Instagram hesabında duyurulan Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin fotoğraf verilmiştir.

Fotoğraf 3. Yeni Dönem Türkçe ve Türk Kültürü Derslerimiz Başlıyor (https://www.instagram.com/maarifbe/ adresinden 02.01.2026 tarihinde erişilmiştir.)

5.2.2.Kuruluşlar

Bu bölüm, miras dil hizmetler ve yabancı dil hizmetleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

5.2.2.1.Miras Dil Hizmetleri. Miras dil hizmetlerinin altında dernekler, camiler ve kültür merkezleri, okullar ve entegrasyon programları yer almaktadır.

5.2.2.1.1.Dernekler. Belçika Türk Dernekleri Birliği (Turkse Unie van Belgie) gibi Türk kültür dernekleri, ikinci ve üçüncü nesil Türk-Belçikalıların ana dillerini korumalarına yardımcı olmak için Flamanca dil kursları düzenlemektedir. Bu oluşumlar, devlet tarafından finanse edilen programlardan ziyade gayri resmî, topluluk odaklı çabalardır. Flaman Bölgesinde, *Aktif Dernekler Federasyonu (The Federation of Active Associations in Flanders-FEDACTIO)* genellikle atölyeler ve dersler aracılığıyla dil ve kültürü temele alan çalışmalarında Türk gruplara da yer vermektedir. Kadın hakları, eğitim, çokkültürlülük ve dinlerarası diyalog gibi konularda projeler başlatarak farklı topluluklar arasındaki bağları güçlendirmeyi amaçlamaktadır (https://en.fedactio.be/). Benzer biçimde Türk Valon dernekleri (örneğin, ulusal Türk ağlarının daha küçük

şubeleri) Türk kökenli çocuklar arasında dili yaşatmak için dil dersleri ve etkinlikleri düzenlemektedir. Flamanlarınkine göre daha az resmiyet taşımaktadır.

Bu derneklerden birisi de Belçika'nın Gent şehrinde kurulan Türk Dili Enstitüsü Uyum ve Araştırma Merkezi'dir. Bu merkezin amacı, Belçika'daki Türk topluluğunda yetişmekte olan çocukların ve gençlerin Türkçe dil gelişimlerini destekleyecek eğitim programlarını hazırlamak ve yürütmek, bu çocukların ve gençlerin kişisel gelişimlerini ve topluma uyumlarını desteklemektir (https://instituutturksestudies.be/). Eğitim yaklaşımlarını *Bilimsel kanıtlara dayanarak günümüzün çok dilli gerçekliğinde okulları, velileri ve öğrencileri destekledikleri, sadece dil becerilerine odaklanmadıkları; ayrıca öğrenmeye bütüncül bir bakış açısıyla yaklaştıkları, çocukların her türlü farklı okul becerisi üzerinde çalıştıkları; öğrenmenin sadece bilişsel boyutuna değil; ayrıca kültürel, duygusal ve sosyal boyutuna da odaklandıkları* ifadesiyle duyurmaktadırlar (https://instituutturksestudies.be/). Türk Dili Enstitüsü Uyum ve Araştırma Merkezinin Instagram hesabında [@instituutturksestudies] yaptığı etkinlikler arasında çocukların dil gelişimlerini desteklemek üzere Yunus Emre Enstitüsü ile birlikte yürüttükleri Dil Etkinlikleri Atölyesi sayılabilir.

Fotoğraf 4'te Türk Dili Enstitüsü Uyum ve Araştırma Merkezinin Instagram hesabında duyurulan Anvers Türkçe Okuluna ilişkin fotoğraf verilmiştir.

Fotoğraf 4. Anvers Türkçe Okulu (https://www.instagram.com/instituutturksestudies/ adresinden 02.01.2026 tarihinde erişilmiştir.)

5.2.2.1.2. *Camiler ve kültür merkezleri.* Yurt dışında camiler, din eğitiminin yanı sıra çocuklara ve genç yetişkinlere yönelik Türkçe dil kursları da sunarak dilsel ve kültürel bağların korunmasını sağlamaktadır. Belçika'da ülke genelinde faaliyet gösteren

73 cami, bir araştırma merkezi, bir yatılı ve gündüzlü eğitim enstitüsü bulunmakta olup yüzden fazla derneği çatısı altında toplamıştır. Bu camilerin bağlı olduğu Belçika Diyanet Vakfı, 25 Ekim 1919 ve 6 Aralık 1954 tarihli Belçika Dernekler ve Uluslararası Birlikler Kanununa dayanarak 187 sayılı Belçika Resmî Gazetesinde 28 Eylül 1982 tarihinde yayımlanan Kraliyet kararnamesi ile faaliyetlerine başlamıştır. Vakfın 38.000 kadar üyesi olup yaklaşık 160.000 kişinin yararlandığı yardımlaşma ve dayanışma fonu bulunmaktadır. Bünyesinde 5.000 kadar öğrenciye Türkçe ve din derslerinin de verildiği eğitim ve kültür merkezleri vardır. Vakfa, *çocuklara Müslüman Türk kültürünü, millî ve manevî değerleri kazandırma gibi kutsal duygularla meydana getirilmiş yapılar* olma misyonu yüklenmiştir. Vakfın verdiği kurslar arasında Kur'an-ı Kerim'i okuma ve dinî bilgiler, kadınlara yönelik Türkçe okuma-yazma kursları ve Türk çocuklarına yönelik Türkçe dil kursları yer almaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine ve yetişkinlere din görevlileri tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı müfredatı doğrultusunda Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler dersleri verilirken Eğitim Müşavirliği ile iş birliği yapılarak MEB'e bağlı öğretmenler tarafından Türkçe ve Türk kültürü dersleri verilmektedir (https://www.diyanet.be/). Dil, kültür ve eğitim ile ilgili yapılan etkinliklerin de paylaşıldığı Belçika Diyanet Vakfının Instagram hesabında [@belcikadiyanetvakfı], Ramazan ayının gelişini kutlamak amacıyla çocuklara yönelik etkinlikler, görsel hafıza ve dikkati geliştirmenin yanı sıra manevi gelişimi destekleyen oyun, gençlere yönelik tarih ve kültür gezisi ile değerler eğitimine ilişkin fotoğraflara yer verilmiştir.

Yukarıda sayılan sosyal ve kültürel faaliyetlerin dışında Belçika Diyanet Vakfı, Türk Konsolosluğuna bağlı eğitim ataşeliğiyle koordineli bir şekilde öğretim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu doğrultuda, 2013 yılından beri Diyanet Vakfı tarafından yönetilen Houthalen Eğitim Enstitüsü, din görevlilerini yetiştirmektedir. Enstitü, İmam Hatip liselerini model almaktadır. Öğretmenleri, Diyanet Başkanlığı tarafından Türkiye'den gönderilmektedir. Enstitünün ortaya çıkışında rol oynayan nedenlerden biri, Müslüman gençlerin ebeveynlerine göre iki dilli olması ve iki kültürün de aktarıcısı olması nedeniyle artık göçmen statüsünde değil de Belçikalı Müslüman statüsünde olmalarıdır. İkincisi, Belçika Hükümeti, Müslüman din görevlilerinin kültürel ve dilsel bağlamı daha iyi anlayabilmeleri için eğitimlerinin Avrupa'da verilmesini talep etmektedir. Bu noktada Houthalen Enstitüsü, dini kurumların değişen bağlamla uyum gösterdiğinin kanıtıdır (Orhan, 2020).

5.2.2.1.3. Okullar. Fransız ve Flaman Topluluklarının eğitimi denetlediği Belçika'da, Türkçe'nin yoğun olduğu bölgelerdeki bazı ilkokullar, müfredat dışı etkinlikler yoluyla Türkçe'yi gayri resmi olarak destekleyebilmektedir. Ancak, İtalyanca ve İspanyolca resmî miras dili programlarının sunulduğu gibi, Türkçe resmî miras dili olarak kamu okullarında sistematik bir biçimde sunulmamaktadır. Valon devlet okulları, miras dil seçeneği olarak Türkçe sunmamaktadır. Türk topluluğu tarafından yapılan özel girişimler, bu boşluğu doldurmaktadır.

5.2.2.1.4. Entegrasyon programları. Flaman hükümeti, Türkler de dâhil olmak üzere göçmen çocuklar için *Ev Dili Eğitimi*ni *(Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur-OETC)* kurmuştur; ancak bu kuruluş, 2000'lerde Flamancaya öncelik verilmesi amacıyla kaldırılmıştır. Artık Türkçe miras dil eğitimi, ebeveynler ya da kültürel grupların gösterdikleri çabayla kuruluşlar tarafından ağırlıklı olarak hafta sonları derneklerde ya da Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumlarda verilmektedir.

5.2.2.2.Yabancı Dil Hizmetleri. Yabancı dil hizmetlerinin altında dil okulları, üniversiteler, yetişkin eğitimi, EPFC ve özel okullar, dil ve kültürlere açıklık programı yer almaktadır.

5.2.2.2.1. Dil okulları. Brüksel'deki Berlitz ve CLL Dil Merkezleri gibi özel kurumlar, özellikle Brüksel'in AB ve NATO varlığı göz önüne alındığında, zaman zaman gurbetçiler, diplomatlar ya da meraklılar için Türkçe kursları sunmaktadır. Bu kurslar piyasa odaklı olduğu için talebe bağlıdır (berlitz.com; cll.be).

5.2.2.2.2 Üniversiteler. Fransızca öğretim yapan araştırma üniversitesi olan Université Libre de Bruxelles (ULB), dilbilim ve Orta Doğu çalışmaları programlarına Türkçe'yi dâhil edebilmektedir; ancak Türkçe, Fransızca ve Flamanca gibi temel bir dil değildir. Dersler, bazen sadece tek seferlik modüller olarak düzenlenebilmektedir (ulb.be). KU Leuven ve Gent Üniversitesi, çoğunlukla göçle ve Türkiye-AB ilişkileri araştırmalarıyla bağlantılı olarak dilbilim ve uluslararası çalışmalar alanlarında Türkçe dersleri verebilmektedir (studiekiezer.ugent.be; wet.kuleuven.be). Valon Bölgesinde, Liège Üniversitesi (ULiège), Türkçe'yi belirli programlara dâhil edebilmekte; genellikle daha geniş dilbilimsel ya da kültürel çalışmalara ağırlık verilmektedir (unic.eu).

5.2.2.2.3. Yetişkin eğitimi. Flaman Bölgesindeki *Yetişkin Eğitimi Merkezleri (Centra voor Volwassenenonderwijs)*, yerelde ilgiye bağlı olarak bazen İngilizce ve/veya Fransızca gibi temel dillerin yanı sıra yabancı dil olarak Türkçe öğretim hizmeti de sunmaktadır (data-onderwijs.vlaanderen.be).

5.2.2.2.4. EPFC ve özel okullar. École de Promotion et de Formation Continue (Yükselme ve Sürekli Eğitim Okulu- EPFC) ya da Valon Bölgesindeki özel dil okulları, dil konusunda meraklı olan ya da Türkiye ile iş birliği faaliyetlerinde bulunanlara yönelik olarak ara sıra Türkçe dil dersi sunabilmektedir (epfc.eu).

5.2.2.2.5. Dil ve kültürlere açıklık programı. Dil ve Kültürlere Açıklık Programı (Programme d'Ouverture aux Langues et aux Cultures-OLC), Valon-Brüksel Federasyonu ve 10 ortak ülke arasındaki ortaklığın sonucu olarak okullarda iki tür dersin düzenlenmesine olanak tanımaktadır. Bu ortaklardan biri de Türkiye'dir. Birincisi, öğrencilere velilerinin talebi üzerine ücretsiz dil kursu sunulmasıdır. Bu kurs, haftada en az iki saat olup okul saatleri dışında düzenlenmektedir. Öğretilen dil, öğrencinin ana dilidir ve aynı ana dile sahip öğretmen tarafından öğretilmektedir. Bu kurslar 400'den fazla okulda sunulmaktadır. İkincisi, OLC öğretmeni ve sınıf öğretmeni tarafından normal ders saatlerinde verilen diller ve kültürlere giriş dersidir. Bu dersin amacı, katılımcı sınıflarda kültürel çeşitlilik eğitimi etkinliklerini geliştirmektir. OLC programı okul öncesi, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin tamamına yöneliktir. Bu ders, öğrencilerin zorunlu ders programına entegre edilmiştir ve sınıf öğretmeni ile dil ve kültür uzmanı öğretmen arasında yakın iş birliğini gerektirmektedir. Bu dersin amacı, kültürel ve dilsel çeşitliliği destekleyen etkinlikler geliştirmek; değişimi, kültürlerarası ve diller arası yaklaşımları teşvik etmek ve bu etkinlikleri, diğer öğrenme ve becerilerle ilişkilendirmektir. OLC kursları ile dil farkındalığı, kültürlerarası anlayış, küresel vatandaşlık, birlikte yaşama ve kalıplaşmış düşüncelerle mücadele gibi konuları içermektedir. OLC kurlarına katılmak isteyen okullar, en geç içinde bulunulan eğitim-öğretim yılının 31 Mayıs tarihine kadar çevrim içi form aracılığıyla kayıt yaptırabilmektedir (enseignement.be).

5.3.Süreçler

5.3.1. Öğretmen Yetiştirme

Yurt dışında görevlendirilecek öğretmenleri seçmek için her yıl Aralık ayında MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından Yurt Dışında Görevlendirilecek Öğretmenleri Seçme Sınavı Başvuru Kılavuzu yayımlanmaktadır. 2026 tarihli kılavuza göre adayların bu sınava başvurabilmeleri için gerekli genel ve özel şartları sağlamaları; sırasıyla Mesleki Yeterlilik Yazılı Sınavı, Mesleki Yeterlilik Sözlü Sınavı ve Temsil Yeteneği Sınavında başarılı olmaları beklenmektedir. Seçilecek öğretmenler, Türkçe ve Türk kültürü dersi vermek üzere Avrupa ülkelerinde; Arnavutluk, Bulgaristan, Karadağ, Moldova, Romanya ve Batı Trakya'da; Kuveyt, Katar, Lübnan ve İran'da; Suriye'de; Afrika ülkelerinde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde; Gürcistan, Tacikistan ve Türk Cumhuriyetlerinde ve Suudi Arabistan'da görevlendirilmektedirler.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Belçika'da görevlendirdiği öğretmenler dışında Türkiye Maarif Vakfı, yurt dışında görevlendirmek üzere öğretmen alımı ilanı yayımlamaktadır. Türkçe öğretmeni duyuruları dışında İngilizce ve çeşitli branşlarda öğretmen alımı duyurularını resmi internet sayfasında yayımlamaktadır (turkiye.maarif.org). Yunus Emre Enstitüsü de yurt dışında okutman olarak görevlendirmek üzere Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları ya da Halk Bilimi lisans programlarından mezun olup İngilizcenin yanı sıra Arapça, Rusça ya da Fransızca dillerinden birine hâkim adayları sınava almaktadır (yee.org.tr).

5.3.2. Denetim

Yurt dışında görevlendirilecek personelin denetimleri, 03/07/2003 tarih ve 25157 sayılı Resmî Gazetede Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurtdışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Kararda belirtildiği üzere Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu tarafından yapılmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfının denetimi, 6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanununun 3. maddesinde belirtildiği üzere Denetim Kurulu tarafından yapılmakta olup "Mütevelli Heyeti adına Türkiye Maarif Vakfının faaliyet ve hesaplarını denetler. Denetim Kurulu, Mütevelli Heyeti tarafından beş yıllığına atanan beş asil ve beş yedek üyeden oluşur. Denetim Kurulunun oluşumunda MEB ve Maliye Bakanlığının temsilcilerine yer verilir." Yunus Emre Vakfının denetimi, 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanununun 4. maddesinde belirtildiği üzere "Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından görevlendirilecek birer üye ile iktidar ve ana muhalefet partisi tarafından üç yıl süreyle seçilecek birer üyeden oluşur. Maliye Bakanlığı temsilcisi Denetleme Kurulunun başkanıdır."

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 58. maddesine göre MEB'in denetim hizmetleri, Bakanlığın görev alanına giren konularda yurt dışında da Bakanlık müfettişleri tarafından yürütülmektedir. Bu yönetmeliğin 50. Maddesine göre inceleme ve soruşturma konusunun yurt dışı kaynaklı olması hâlinde müfettiş ve müfettiş yardımcıları Başkanlığın bilgisi dâhilinde teknolojik araç-gereçlerle gerçekleştirebildikleri gibi mahalline giderek de yapabilmektedirler.

Bakanlık müfettişleri, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının 2021 tarihli Yurt Dışı Teşkilatı Rehberlik ve Denetim Rehberinin denetim ilkeleri doğrultusunda eğitim müşavirliklerini ve ataşeliklerini denetleyerek denetim raporu hazırlamaktadırlar. Eğitim-

öğretim faaliyetleri altında, Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin Talim ve Terbiye Kurulunun 15.05.2018 tarih ve 77 sayılı karar doğrultusunda öğretim programına göre gerçekleştirilmesi başlığı altında Türkçe, Türk kültürü ve tarihi ile ilgili olarak bilinç kazandırılması ve yaygınlaştırılması çalışmalarının yapılması; yurt dışında yaşayan vatandaş ve soydaşların çocuklarına ve ailelerine yönelik rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin verilmesi; Bakanlık tarafından yurt dışında görevlendirilen eğitim personelinin vereceği eğitime ilişkin eğitim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi; ilgili ülkenin eğitim sisteminin incelenmesi ve Bakanlığa rapor edilmesi; sınavlara ilişkin iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi; yurt dışında öğrenim gören Türk çocuklarının o ülkenin eğitim sistemine uyum sağlaması konusunda ülke yetkilileriyle iş birliği yapılması; ders kitapları ve araç-gereçlerinin temin edilmesi; kardeş okul çerçevesinde projeler yapılmasına yer verilmiştir.

Yurt Dışı Teşkilatı Rehberlik ve Denetim Rehberine göre yönetim faaliyetleri altında ilgili ülkedeki resmi kurum ve kuruluşlar ve STKlar arasında misyon şefinin bilgisi ve onayı dâhilinde eğitim alanında ilişki kurulması; öğrencilerle ilgili istatistiki bilgi toplanması, değerlendirilmesi ve Bakanlığa iletilmesi; o ülkede öğrenim gören ve ülkemizde öğrenim görecek öğrencilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi ve öğrencilerle ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi; Bakanlıkça yurt dışında görevlendirilen personel ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi ve denetlenmesi; başarılı eğitim personelinin taltif edilmesi yönünde ilgili makamlara teklifte bulunulması; eğitim kurumlarında yapılan çalışmaların geliştirilmesi, denetlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasına yer verilmiştir.

Yurt Dışı Teşkilatı Rehberlik ve Denetim Rehberine göre malî denetim süreçleri altında "Müşavirliğin/Ataşeliğin idari ödenek ihtiyacının azami tasarrufa da dikkat ederek hazırlanması ve Bakanlığa sunulması, Bakanlık tarafından uygun görülen ihtiyaçlar doğrultusunda gönderilen ödeneklerin zamanında ve mevzuatına uygun olarak kullanımının sağlanması", "Okullardan gelen bütçe tekliflerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve gerekli ödeneğin sağlanması için ilgili makamlara teklifte bulunulması" ve "Yurtdışında öğrenim gören burslu öğrencilerin burs başlama tarihlerinin belirlenmesinde mevzuat hükümlerine dikkat edilmesi" ilkelerine yer verilmiştir.

Belçika'da Türkçe dersi veren özel kuruluşların denetimi ise kursun hangi statüde olduğuna ve hangi topluluk eğitim sistemine bağlı olduğuna göre değişmektedir. Zira Belçika'da Flaman topluluğu, Fransız topluluğu ve Almanca konuşan topluluk eğitimde yetkilidir. Bu nedenle tek bir ulusal eğitim yapılanması ve denetimi yoktur. Dil kursu Flaman topluluğuna ait ve resmî ve akredite bir yetişkin eğitimi kurumu CVO ise nitelik/okul denetimi, Flaman Eğitim Denetimi (Vlaamse Onderwijsinspectie) tarafından yapılmaktadır (vlaanderen.be). İdarî işleyiş, tanınma/uygulama süreçleri vb. gibi kamu hizmetleri, Eğitim Hizmetleri Kurumu (Agentschap voor Onderwijsdiensten-AGODI) tarafından yapılmaktadır (onderwijs.vlaanderen.be). Dil kursu Fransız topluluğuna ait bir yetişkin eğitimi kurumu olan EPFC'de denetim, Denetim Genel Hizmeti (Service Général de l'Inspection) altında yer alan yetişkin eğitimi (promotion sociale/enseignement pour adultes) ile ilgili denetim servisleri tarafından gerçekleştirilmektedir (www.federation-wallonie-bruxelles.be). Fakat dil kursu, CVO ve EPFC gibi resmî sistemlere bağlı olmayıp özel kurs, dernek ya da şirket olarak hizmet veriyorsa eğitim denetimi doğrudan uygulanmayabilir. Bu durumda denetimin, daha çok işyeri ruhsatı, sözleşmeler, vergi ve

çalışma mevzuatı gibi genel düzenlemeler üzerinden bulunduğu bölge ya da topluluktaki kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir.

Belçika'da Türkçe dersi veren kursların yetkili organları karşılaştırmalı bir tablo hâlinde Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Belçika'da Türkçe dersi veren kursların yetkili organlar

Bölge	Kurum Statüsü	Örnek yapı	İdarî Bağlılık (Yetkili Otorite)	Denetim (Nitelik / Eğitim)
Flaman	Resmî yetişkin eğitimi	Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO)	Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) – tanıma, finansman, idari işler	Vlaamse Onderwijsinspectie
Flaman	Bağımsız özel kurs	Dil kursu / etüt merkezi	Flaman Bölgesi – genel hukuk, ticaret ve yerel yönetimler	**X** Eğitim denetimi yok (sadece genel mevzuat)
Flaman	Vereniging zonder winstoogmerk-VZW (dernek)*	Kültür / dil derneği	Agentschap Binnenlands Bestuur (dernekler hukuku)	**X** (eğitim denetimi yok; yalnızca CVO'ya entegre ise var)
Brüksel	Resmî yetişkin eğitimi (Fransız sistemi)	École de Promotion et de Formation Continue (EPFC)	Fédération Wallonie-Bruxelles – Enseignement pour Adultes	Service général de l'Inspection
Brüksel	Resmî yetişkin eğitimi (Flaman sistemi)	CVO – Brüksel yerleşkeleri	Flaman Topluluğu – AGODI	Vlaamse Onderwijsinspectie
Brüksel	Bağımsız özel kurs	Dil okulu / kurs merkezi	Bruxelles Économie et Emploi + belediyeler	**X**

Bölge	Kurum Statüsü	Örnek yapı	İdarî Bağlılık (Yetkili Otorite)	Denetim (Nitelik / Eğitim)
Brüksel	ASBL / VZW	Göçmen derneği, kültür merkezi	Brüksel Bölgesi – dernekler hukuku	**X** (EPFC / CVO'ya bağlı değilse)
Valon	Resmî yetişkin eğitimi	Promotion sociale / Enseignement pour Adultes	Fédération Wallonie-Bruxelles	Service général de l'Inspection (FWB)
Valon	Bağımsız özel kurs	Dil kursu	Valon Bölgesi + belediyeler	**X**
Valon	Association sans but lucratif-ASBL*	Dil & entegrasyon derneği	Service public de Wallonie (SPW)	**X**

*Kâr amacı gütmeyen dernekler, (kısaltması Flamancası VZW, Fransızcası ASBL), kurucu üyeler olarak adlandırılan en az iki kişi arasında yapılan bir anlaşma (tüzük) ile kurulmaktadırlar.

Not. https://www.vlaanderen.be/onderwijsinspectie adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/over-onderwijs-en-vorming/agodi-agentschap-voor-onderwijsdiensten adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.federation-wallonie-bruxelles.be/nc/la-fw-b-a-votre-service/guide-de-ladministration/?tx_cfwbdatacerbere_pi1%5BcaId%5D=4277&utm_source=chatgpt.com adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

5.3.3. Bütçe

Bütçeyi 1,5 yıldan fazla bir süredir MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü yapmaktadır. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün yetkisi artık kalmamıştır. Harcama kalemleri, 03.02 elektrik su yakacak (su alımları, yakacak alımları, elektrik alımları), 03.02 temizlik ve hijyen (temizlik malzemesi alımları), 03.02 (tüketime yönelik mal ve malzeme alımları (kırtasiye alımları, büro malzemesi alımları, periyodik yayın alımları, diğer yayın alımları, baskı ve cilt giderleri, diğer kırtasiye ve büro malzemesi alımları, akaryakıt ve yağ alımları, yiyecek alımları, içecek alımları, diğer özel malzeme alımları, diğer tüketim mal ve malzemesi alımları), 03.05 hizmet alımları (diğer genel hizmet alımları, posta ve telgraf giderleri, telefon abonelik ve kullanım ücretleri, internet erişimi giderleri, yük taşıma giderleri, sigorta giderleri, komisyon giderleri, hizmet binası kiralama giderleri, sınıflandırmaya girmeyen diğer hizmet alımları), 03.06 temsil ve tanıtma giderleri (temsil tanıtma ve ağırlama giderleri, toplantı ve organizasyon giderleri), 03.07 menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım giderleri (büro ve işyeri mal ve malzeme alımları, büro ve işyeri makine ve teçhizat alımları, diğer dayanıklı mal ve malzeme alımları, bilgisayar yazılım alımları ve yapımları, makine teçhizat bakım ve onarım giderleri) analitik bütçe sınıflandırmasına göre oluşturulmuştur. Bütçenin önemli bir kısmını müşavir, ataşe ve personel maaşları, kira giderleri ile 1416 Bursları kapsamında resmi burslu statüde öğrenim görmek üzere yurt dışına gönderilen öğrenciler oluşturmaktadır. MEB, harcama kalemlerinin bir kısmını göndermekte ya da göndermemektedir. MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü, yılın bitimine doğru bütçe özetini ve tahminleri Müşavirliğe göndermektedir. Üçer aylık dilimler hâlinde Müşavirlik harcama yapmaktadır. Müşavirlik, üç aylık dönemin bitmesine 15 gün kala MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğüne hesap vermektedir. Devlet Denetleme Kurulu da Müşavirliklerin mali denetimini yapabilmektedir (Bakanlık Müfettişi Mehmet Ali Akdağ ile 07.01.2026 tarihinde gerçekleştirilen görüşme notlarından)

5.3.4. Müfredat

Uluslararası öğrenciler için Türkçe öğretimi derslerinde, Yunus Emre Enstitüsünün ders kitaplarından biri olan Yedi İklim'in yanı sıra Yeni İstanbul, Yeni Hitit ve Gazi TÖMER yayınları ile öğretmenin ya da okutmanın kullandığı fotokopiler de kullanılabilmektedir. Türkçe öğrenmek isteyen öğrenci sayıları değişkendir. Örneğin, 2025 yılında Yunus Emre Enstitüsünün akşam derslerine sekiz öğrenci devam etmektedir. 2025-2026 akademik yılında ULB'de ise Master en Langues et Lettres Modernes, Orientation Orientales (Master in Modern Languages and Letters: Oriental Languages- Modern Diller ve Edebiyat: Doğu Dilleri Master Programı) adlı yüksek lisans programında ise 28 öğrenci kayıtlı olmasına rağmen 1. sınıfta 8-10 kadar öğrenci, 2. sınıfta sekiz kadar öğrenci düzenli katılım göstermektedir. Bu derslere ortalama 5-6 kadar öğrencinin düzenli bir şekilde katıldığı söylenebilir. Kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %20'sinin Türk, %50'sinin Faslı olduğu söylenebilir. Faslı öğrencilerin Arapça ile birlikte Fransızcaya hâkim olmaları, onların bu tercihlerini yönlendirmelerine yol açtığı söylenebilir. Ayrıca Université Catholique de Louvain'in (UCLouvain- Louvain Katolik Üniversitesi) Bachelier en Traduction et Interprétation'da (Translation and Interpretation Bachelor Program- Çeviri ve Yorum Lisans Programı) Turc: Traduction (Turkish: Translation- Türkçe: Çeviri) dersi verilmektedir. Turc: Introduction à la Traduction et à l'interprétation (Türkçe: Çeviri ve Yoruma Giriş) ve Turc: Maîtrise de la Langue Écrite (Türkçe: Yazı Dili Yeterliliği) diğer dersler arasında sayılmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık

%90'ı Belçikalı Türk'tür. Mezunlar, Fransızca-Türkçe çevirmenlik yaptıkları için bu program gözde bir program olmuştur. Ders içeriği ağırlıklı olarak Türkçe dilbilgisi yerine Türk kültürü odaklıdır. Bu kapsamda ders, gelenek-görenek, el sanatları, Osmanlı kıyafetleri üzerine kültürel bir içeriğe sahiptir. Yapay zekâ uygulamalarının çeviriye entegre olmasıyla birlikte, programa kayıt olan öğrenci sayısında düşüş yaşanmaktadır. 2025-2026 akademik yılında sadece iki öğrenci programa kayıt olmuştur (Dr. Öğr. Üyesi Lebriz Sönmez ile 07.01.2026 tarihinde gerçekleştirilen görüşme notlarından). Benzer şekilde L'Institut des Langues Vivantes de l'UCLouvain'de (UCLouvain Yaşayan Diller Enstitüsü) Türkçe'nin de aralarında bulunduğu 14 farklı dil öğretilmektedir. Bu kapsamdaki Türkçe dersi, halka ve öğrencilere açık olup yetişkin grubuyla yapılmaktadır. Enstitü, T.C. Dışişleri Bakanlığı Brüksel Büyükelçiliği ile yakın temastadır. Ders, başlangıç düzeyinden ileri düzeye varıncaya kadar çeşitli seviyelerde verilmektedir. Başlangıç seviyesindeki LTURC 1100 ve ileri seviyedeki LTURC 1300 dersleri, 90 saatlik dersler olup haftada üç gün verilmektedir (www.uclouvain.be/).

Brüksel Başkonsolosluğu, Diaspora 1964 Derneği ve Eğitim Müşavirliği iş birliğinde yürütülen "Haydi Gençler Üniversiteye!" projesi kapsamında, TOBB Brüksel Temsilciliğinde liseli gençler ve ailelerinin üniversite öğrencileri/genç mezunlar ile buluşturulduğu toplantılar da kültürel anlamda yapılan diğer etkinliklerdendir (bruksel.meb.gov.tr).

MEB'in dijital eğitim platformu olan EBA Dil Öğretim Portalında, yurt dışında Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretilirken kullanılan ders materyalleri (Türkçe ve Türk kültürü ile bu derse ait hazırlık çalışma kitapları ve hazırlık ders kitapları, öğretmen el kitabı), etkileşimli ders kitapları (Türkçe ve Türk kültürü hazırlık ders kitapları ve hazırlık çalışma kitapları), kültür kitapları (hikâyeler, yemek kültürü ve sözlü miras) ile Seyyah adlı bir oyundan yararlanılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin girişimleriyle ve/veya Belçika'da yaşayan Türk topluluklarını desteklemesiyle ve/veya orada yaşayan Türk topluluklarının girişimleriyle anavatan ile bağların sürdürülebilmesi amacıyla Türk göçmenlere ve sonraki kuşaklara yönelik olarak sistematik ve planlı bir şekilde Türkçe ve Türk dili dersleri verilmektedir. Brüksel Büyükelçiliği, MEB Brüksel Eğitim Müşavirliği, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı Belçika Temsilciliği Türkçe'nin, Türk kimliğinin ve tarihinin korunup yaşatılmasını sağlayan başlıca kurumlardır. Gent şehrinde bulunan Türk Dili Enstitüsü Uyum ve Araştırma Merkezi gibi dernekler de özellikle küçük yaş gruplarına yönelik olarak sanatsal etkinliklerden yararlandıkları Türkçe öğretim çalışmaları yapmaktadır. Charleroi gibi güneydeki şehirlerde de Müslüman Türk kültürünü, milli ve manevi değerleri öğrettikleri camiler ve kültür merkezleri yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurum ve kuruluşları bünyesinde yaptığı Türkçe ve Türk tarihi çalışmaları dışında, yaşam boyu öğrenme kapsamında Flaman, Valon ve Almanca konuşan topluluk sınırları içerisinde yaşam boyu öğrenme ve kapsayıcılık çerçevesinde, gelen talepler doğrultusunda Türkçe öğretilebilmektedir. Gurbetçilerin ana dil ve miras dillerini yaşatmaları, Türk kimliğini kaybetmemeleri amacıyla yapılan bu çalışmalar, Türkçe öğrenmek isteyen Belçikalılara ve yabancılara da açıktır.

Belçika'da Türkçe ve Türk tarihi öğretimi üzerine faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar, dernekler, yetişkin eğitimi merkezleri gibi tüm örgütsel yapılar göz önüne alındığında, Türkiye tarafı Belçika'da Türkçe ve Türk kültürü dersleri verilmesini

sağlayan; öğretmen görevlendiren; müfredat, materyal ve pedagojik çerçeve sunan; STK'lara ve derneklere proje ve faaliyet desteği veren taraftır. Türkiye tarafının amacı, kültürel ve dilsel bağların korunmasıdır. Belçika tarafında ise Belçika Anayasası gereği, eğitim yetkisi federal devlette değil; topluluklardadır. Bu doğrultuda, okul ve kurum tanıma, eğitim denetimi, yetişkin eğitimi statüsü tamamen toplulukların elindedir. Kısaca Belçika açısından Türk dernekleri ile resmi yetişkin eğitimi dışındaki Türkçe kursları, denetim hukuku ve mali-idari uygunluk ile sınırlıyken Türkiye açısından kültürel görev alanı kapsamına girmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin iş birliğinde Belçika'da Türkçe öğretimi ve Türk tarihi bilinci oluşturma kapsamında yapılan tüm bu çalışmalar, devletin yumuşak gücünü oluşturan eğitim diplomasisi çalışmaları olarak değerlendirilmektedir. Dil, kültür ve tarih çalışmaları, Türkiye'nin dünyada tanınmasına yol açarak ülkeler arasında sosyal, kültürel ve ekonomik iş birliklerinin kurulmasına öncülük etmektedir.

Kaynaklar

Ağırdağ, O., Jordens, K., & Van Houute, M. (2014). Speaking Turkish in Belgian primary schools: Teacher beliefs versus effective consequences. *Bilig*, 70, 7-28.

Akgün, B. & Celik, M. (2025). Turkish Maarif Foundation's contribution to Türkiye's education diplomacy. In O. Güner (Ed.), *Türkiye's public diplomacy ecosystem: A reflection on evolving practices* (pp. 343-354). Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-031-81916-2

Akoğlu, G., & Yağmur, K. (2016). First-language skills of bilingual Turkish immigrant children growing up in a Dutch submersion context. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 19*(6), 706-721. http://dx.doi.org/10.1080/13670050.2016.1181605

Balcı, A. (2018). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri: Beş kıtada 33 ülke eğitim sisteminin Türk eğitim sistemiyle karşılaştırılması* (6. Baskı). Pegem Akademi.

Bezcioglu-Göktolga, I., & Yagmur, K. (2018). The impact of Dutch teachers on family language policy of Turkish immigrant parents. *Language, Culture and Curriculum*, *31*(3), 220-234. https://doi.org/10.1080/07908318.2018.1504392

Bursalıoğlu, Z. (1969/2012). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (17. Baskı). Pegem Akademi.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, *T.C. Resmî Gazete*, 30474, 10 Temmuz 2018.

Çavuş, T. (2012). Dış politikada yumuşak güç kavramı ve Türkiye'nin yumuşak güç kullanımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *2*(2), 23-37.

Enteriyeva, N. (2025). Kırgız edebiyatı örneğinde kültürel kimlik arayışı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, *18*(50), 875-887. https://doi.org/10.12981/mahder.1616231

Ertanir, B., Kratzmann, J., Frank, M., Jahreiss, S., & Sachse, S. (2018). Dual language competencies of Turkish–German children growing up in Germany: Factors supportive of functioning dual language development. *Frontiers in Psychology*, *9*, 2261. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02261

Gal, S. (2005). Language ideologies compared: Metaphors of public/private. *Journal of Linguistic Anthropology*, *15*(1), 23-37.

23–37. California: University of Califonia's PresHava, Z. Y. (2018). Assessing the link between language and identity: The construction of identities among Belgian-Turkish migrants. *The Journal of Humanity and Society*, *1*(8), 67-84. doi: 10.12658/M0225

Karaca, İ. (2022). Dünden bugüne Almanya'daki Türk toplumunun anadili mücadelesi: Genel bir değerlendirme. *Mavi Atlas*, *10*(2), 475-487. https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.1123968

Karataş-Acer, E., & Altınkamış, N. F. (2021). Turkish Language and Culture Education in Flanders, Belgium: A model proposal. *Kastamonu Education Journal*, 29(2), 537-549. doi: 10.24106/kefdergi.817152

Kaya, A. ve Kentel, F. (2007). *Belgian Turks: A bridge or a breach between Turkey and the European Union?* King Baudouin Foundation. https://eu.bilgi.edu.tr/media/files/Belgian-Turks_King_Baudouin_English.pdf

Kaya, M. (2019). Eğitim diplomasisi: Kavramsal bir çerçeve. *Türkiye Eğitim Dergisi*, *4*(1), 1-12.

Kılıç, E. (2023). Language-learning difficulties and their influence on the Turkish-speaking migrant's integration process in Belgium. *Migration Letters*, *20*(3), 385-402. doi: 10.59670/ml.v20i3.2830

Kiliç, E., Jacquet, W. Embracing diversity in adult education: creating an inclusive environment for Turkish-speaking newcomers in community settings. *Humanities and Social Sciences Communications*, *12*, 1-11. doi: 10.1057/s41599-025-04415-9

Koç Güzelcan, E. (2023). *Family language policy: A qualitative case study on the Turkish immigrants in Belgium* [Master's thesis, METU]. Middle East Technical Uuniversity.

Kıran, Y. S., & Açıkalın, Ş. N. (2021). New tools of soft power: Turkey's education and science diplomacy. *Hacettepe University Journal of Education*, *36*(4), 977-985. doi: 10.16986/HUJE.2021072717

Kırmızıdağ, N., Gür, B. S., Kurt, T. ve Boz, N. (2012). *Yükseköğretimde sınır-ötesi ortaklık tecrübeleri* (Rapor No. 11). Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi. https://file.setav.org/Files/Pdf/20121217140843_yesevi.pdf

Lundberg, C. C. (1967). Organizations in action by James D. Thompson. *Administrative Science Quarterly*, *12*(2), 339-341. https://doi.org/10.2307/2391555

Maragno, G., Tangi, L., Gastaldi, L., & Benedetti, M. (2023). AI as an organizational agent to nurture: effectively introducing chatbots in public entities. *Public Management Review*, *25*(11), 2135-2165. https://doi.org/10.1080/14719037.2022.2063935

MEB, *Yurt Dışı Teşkilatı Rehberlik ve Denetim Rehberi*, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara 2021.

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, *T.C. Resmî Gazete*, 32160, 11 Nisan 2023.

MEB, *Yurt Dışında Görevlendirilecek Öğretmenleri Seçme Sınavı Başvuru Kılavuzu 2026*, MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara 2025.

Moeller, A. K., & Catalano, T. (2015). Foreign language teaching and learning. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd Edition). University of Nebraska-Lincoln Department of Teaching, Learning, and Teacher Education: Faculty Publications. https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1199&context=teachlearnfacpub

Moore, M. (1995). *Creating public value: strategic management in government*. Harvard University Press.

Mufwene, S. S. (2025). *Ecological perspectives on language endangerment and loss*. Springer.

Oktay, E. G. (2012). NATO'nun dönüşümü ve kamu diplomasisinin artan rolü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9 (34), 125-149.

Orhan, M. (2020). *Islam and Turks in Belgium: Communities and associations*. Palgrave Macmillan.

Özkan, A. (2015). Strategic practices of public diplomacy policies in educational field and Turkey's potential for cultural diplomacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *176*, 35-43. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.441

Ruiz de Castañeda Altuna, B., Appel-Meulenbroek, R., & Azasu, S. (2025). The relationship between organizational structure and office layout: A systematic review. *Journal of Interior Design, 50*(3), 177–198. https://doi.org/10.1177/10717641251364838

Schindler, C. E. (2018). *The origins of public diplomacy in US statecraft: Uncovering a forgotten tradition*. Palgrave Macmillan.

Servantie, D. (2016). Turkish-Belgian Relations and their importance from the EU perspective. *IKV Brief*, Economic Development Foundation.

Şehitoğlu, R., Tekin, B., & Güner, O. (2023). Education diplomacy in higher education institutions: An evaluation of international student centers as think tanks. *Hacettepe University Journal of Education*, *38*(3), 399-410. doi: 10.16986/HUJE.2023.496

Thompson, J. D. (1967). *Organizations in action*. McGraw-Hill Book Co.

Yeşilot, O. (2025). Türk Devletleri Teşkilatı'nın eğitim politikaları: Ortak kimlik ve gelecek. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, *12*, 286-305. https://doi.org/10.16985/mtad.1620345.

Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.

Türkiye Maarif Vakfı. (2023). *Türkiye Maarif Vakfı Tanıtımı*. Türkiye Maarif Vakfı Yayınları. https://turkiyemaarif.org/view-pdf/166f4fd9e6428a.pdf adresinden 06.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

About Us, https://en.fedactio.be/ adresinden 03.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

Yunus Emre Enstitüsü, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu adresinden 04.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

Camiler ve Dernekler, https://www.diyanet.be/Kurumsal/Camiler-ve-Dernekler adresinden 04.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

Belçika Diyanet Vakfı [@belcikadiyanetvakfi]. (2025, Mart 4). *Belçika diyanet vakfı eğitim ve kültür merkezinde ramazan coşkusu!* Instagram. https://www.instagram.com/belcikadiyanetvakfi/

Yunus Emre Enstitüsü Bruxelles [@yeebruksel]. (2025, 26 Mart). *Türkçeyle keşfet*. Instagram. https://www.instagram.com/yeebruksel/

Çalışma Alanları, https://turkiyemaarif.org/page/calisma-alanlari adresinden 06.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

Misyon-vizyon, https://instituutturksestudies.be/misyon-vizyon/ adresinden 06.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

Bleukx, N., Pelgrims, L., Van Steertegem, K., Denies, K., Van Keer, H. & Aesaert, K. (2023). *Leesvaardigheid in het Vierde Leerjaar in Vlaanderen. Verdiepend Rapport bij PIRLS 2021, 4: Autonome Leesmotivatie.* Leuven: Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie.

Messer, M. H. (2010). *Verbal short-term memory and vocabulary development in monolingual Dutch and bilingual Turkish-Dutch preschoolers* (Unpublished Dissertation). Utrecht University.

Osorio-Gómez, C. C., Herrera, R. F., Prieto-Osorio, J. M., & Pellicer, E. (2024). Conceptual model for implementation of digital transformation and organizational structure in the construction sector. *Ain Shams Engineering Journal, 15*(7), 102749. https://doi.org/10.1016/j.asej.2024.102749

Federal Public Service for Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation. (2022). *Belgium at a glance*. Belgium.be: Official Information and Services. https://www.belgium.be/sites/default/files/Brochure_2022_Anglais_web.pdf

OECD. (2009). *International migration: The human face of globalisation.* Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/international-migration_9789264055780-en.html on the 14th of August 2025

La Chambre. (2021). *The Belgian constitution (English translation).* Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives D/2021/4686/04.

URL.2, https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/belgium/#government adresinden 14/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

URL.3, https://emnbelgium.be/news/diversity-origin-has-increased-belgium-over-past-decades-according-statbel adresinden 14/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://gocvakfi.org/turkiye-belcika-is-gucu-anlasmasi-60-yil-konferansi/ adresinden 14/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/signatures-and-ratifications adresinden 14/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/tmv-ve-ytbnin-ortak-buyuk-turkce-projesi-belcikadaki-turk-cocuklarina-dil-ve-kulturlerini-asiliyor/3447387 adresinden 14/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://perspektif.eu/2024/10/21/turkiye-hangi-ulkelerle-is-gucu-anlasmasi-imzaladi/ adresinden 15/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

URL.1, https://www.macrotrends.net/global-metrics/cities/20144/bruxelles-brussel/population adresinden 10/10/2025 tarihinde erişilmiştir.

URL.4, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/belgium/economic-forecast-belgium_en adresinden 13/08/2025 tarihinde erişilmiştir.

URL.5, https://www.bbvaresearch.com/en/publicaciones/turkiye-economic-outlook-february-2024/ adresinden 13/06/2024 tarihinde erişilmiştir.

https://bbf.be/location/schaerbeek/ adresinden 12/10/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.migrationpolicy.org/country-resource/belgium?qt-source_country_page_tabs=2&page=0%2C1%2C0%2C1 adresinden 12/10/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.statista.com/statistics/517196/population-of-belgium-by-region/?srsltid=AfmBOoq8f-DRqy0lqw5VDEhPJDuLvIqTIZaODbOeea8qqlXl3yo-6chN adresinden 18/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

http://www.enseignement.be/index.php?page=27436 adresinden 02/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.instagram.com/instituutturksestudies/ adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.berlitz.com/en-be adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.cll.be/en/ adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.ulb.be/en/programme/orie-b225 adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://wet.kuleuven.be/english/international/languagecourses adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://studiekiezer.ugent.be/2026/bachelor-of-arts-in-applied-language-studies-a-combination-of-at-least-two-languages-dutch-german-turkish/programma adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://unic.eu/en/online-language-modules adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijst.aspx?n=4&ohs=317&o=1124 adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://www.epfc.eu/formations?search=&categorie%5B1%5D=1&categorie%5B2%5D=0&categorie%5B3%5D=0&categorie%5B4%5D=0&categorie%5B5%5D=0&categorie%5B6%5D=0&categorie%5B7%5D=0&categorie%5B8%5D=0&categorie%5B9%5D=0&horaire%5B18%5D=0&horaire%5B17%5D=0&horaire%5B19%5D=0&horaire%5B20%5D=0&duree%5B10%5D=0&duree%5B11%5D=0&duree%5B12%5D=0&niveau%5B13%5D=0&niveau%5B14%5D=0&rentree%5B21%5D=0&rentree%5B22%5D=0&rentree%5B23%5D=0&rentree%5B24%5D=0 adresinden 29/12/2025 tarihinde erişilmiştir.

https://bruksel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_04/11113823_tarihcevideo.mp4 adresinden 07.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://bruksel-be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory adresinden 07.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://gocvakfi.org/turkiye-belcika-is-gucu-anlasmasi-60-yil-konferansi/ adresinden 07.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.uclouvain.be/en/ilv/turc adresinden 10.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://bruksel.meb.gov.tr/www/haydi-gencler-universiteye/icerik/234/tr adresinden 10.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://uluslararasi.yok.gov.tr/en/page/524 adresinden 21.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.vlaanderen.be/onderwijsinspectie adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/over-onderwijs-en-vorming/agodi-agentschap-voor-onderwijsdiensten adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.federation-wallonie-bruxelles.be/nc/la-fw-b-a-votre-service/guide-de-ladministration/?tx_cfwbdatacerbere_pi1%5BcaId%5D=4277&utm_source=chatgpt.com adresinden 22.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://abdigm.meb.gov.tr/www/egitim-diplomasisi-seminerlerinin-ilki-unesco-turkiye-milli-komisyonu-baskani-prof-dr-ocal-oguzun-sunumuyla-gerceklesti/icerik/2695 adresinden 23.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.coe.int/de/web/presidency/belgium-the-german-speaking-community adresinden 25.01.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://turkiyemaarif.org/news/okul-yoneticisi-ve-ogretmen-alim-ilani adresinden 02.02.2026 tarihinde erişilmiştir.

https://www.yee.org.tr/tr/node/15823 adresinden 02.02.2026 tarihinde erişilmiştir.